Контрольный экземпляр

Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

№ 85 (45 26). ШОАТТА, 17 июль 1971 шу. Мах 2 кеп. Газет арадувл 1923 шера денз

ПРЕССА ЛОАРХІАМЕ ДЕКХАРАШ

Сийлахь - доккха гІулакх — коммунизм хьалъелга, белгалдаьхар КПСС XXIV съезде, дІахо дохьалургдац сага шин кхетам массе оагІорахьара дегІакхувлаш ца хилча. Нагахьа санна наькъа культура, образоване, общественни сакхетама уйла чІоагІъялара боарам лакха ца хуле, коммунизм хила йиш яц, йоагтІаш йола материально - технически база ца хуле а из ца хила йиш йоацаш мо мара. Керда тайпа саг хьалкхевара доккхачеи чоалханечеи гІулакха тІехь, капитализма дунеица лоаттабеча идеологически къовсаме парте низ бола инструмент я массови информацеи пропагандаи средстваш, эггара хьалха — газеташ, журналаш, телевидени, радио.

Партийни съезда материалий теоретически йІаьхаленна пропаганда а еш, советски нах идейно кийчбеши политически чІоагІбеши, боахам дегІабоалабара перспективашеи планашеи бокъонца лерхІараш дІа а ловзийташ, вай пресса денгара денга советски патриотизмаи пролетарски интернационализмаи, коммунистически дог тийша, лакха общественни хьинар долаш, бехктокхам хеташ хилара уйланца кхетабу нах. Цо из ду, В. И. Ленина хьийххача тайпара, вахара дерригача доакъошкара хаьдда дийна масалаш а кхувлаш, образецаш а гойташ.

Обществана пайдана долча моллагІча гІулакхах, дикача починах сакхувш хилар, хьалха латта опыт хІара денна Іомае, хьаллаца, дІайоаржае гІертилга кепайоазон, телевиденеи радиои студей дуккха а дукхагІа йолча органех доаллаш гІулакх да. Масеаза а советски сага наькъа новкъост, тешаме доттагІа, хьалкъалеи шийна ннйсса кхы пхьалкха воацеи гІонча йолаш хьайоагІа пресса массаза а; цо пун дог-уйла ай а ду, дІаьхий а ду цун, зІамига волча хана денз кийчву из сийлахьа мисси кхоачашъе — социалистически Даьхен вызза вола гражданин, коммунизм хьинаре хьалъер хила.

ХІанз, КПСС XXIV съездал тІехьагІа, наьха общественни хьинар боарам боацпаш чІоагІа айденнача хана, советски нах коммунистически мировоззренех кхебара, къахьегамца керда, коммунистически гІулакхаш хургдолча уйланца царна кхетам балара дакъе кхы а дукхагІа лакхлу массови информацеи пропагандаи средствай лоархІам. Кердача пятилетка доккхийча декхараша вай прессагара дІадех из болх социалистически яхь шерреи оперативнои дІагайтара, парте тІадехка гІулакхаш толаме кхоачашдар духьа хьалха латтараша лоаттабеча творчески къовсама ларда тІа лелабелга. Москвичийи ленинградхойи инициативагІа йолаеннача дерригача халкъа юкъарча яхьо хьалгІоттаду наьха къахьегама хьинар, керда маьхера патриотически гІулакхаш. Уж я гІулакхацарча коммунистически наькъа образецаш, из да советски сага дикагІа йола оамалаш хьаэцаран кхетаярай дола масал!

Нийса гІулакх да пятилетка геройкаеи яхье хьалха латтарий опытан пропаганда еча дикагІдола журналистски низаш, болхлойи юрташкареи корреспонденташ шерра юкъеззача, боккха организационно - творчески болх боаржабаьча редакцешеи студешеи дер. Моттигерча газетий рабкоровски посташа беркате болх бу Николаевски области ударни гІишлошка. ТІагІертта Юкъерча Урала экономикеи культуреи сихха дегІайовлаергйола резерваш лохаш да «Уральский рабочий» цун активисташи. Дуккха итташ миллионаш сомаш кходергдолаш я Тюменски студеяь новаторий телевизионни конкурс. Оперативно къестаду белорусски предприятей цехашкара рабкораша духхьал республикански радиога хоам беш дола декхаш. Журналистий дийнача организаторски гІулакхий дуккха цу тайпара масалаш лу укх деной практика. ХІаьта цу беррига масое оагІорахьарча балхо мехка вызза вола да ше хилара уйла йоссаю советски сага дег чу, общественни хьинар айду, гІулакх паччахьалкхен наькъаца леладу.

ХІанзарча хьалашка коммунистически кхетам балара декхараш Іилма-технически революце нахагара дІадехараша айхха дувзадена да. Парте белгалъяьча, производства эффективность лакхъяр духьа лоаттабеча къовсама шеррача программаи къахьегама овсарле дикка лакхъярои ира оттаю къахьегамхой квалификаци, культурно - технически боарам дІахо айбара, боахами культуреи дегІакхувлара ерригача участкашта кадраш дикагІа кийчъяра проблема. Цу саготагІа долча дешашта хІанзалцачул дуккха а дукхагІа уйла тІаахийта еза вай пресса. Юкъерчеи лакхерчеи школа болх, къахьегама смена вІаштІехьъяккхара даькъера производственни коллективай лоархІам, политически Іилматехнически пропаганда кхетаме шоайла цхьана таръяра опыт даим Іомаяр, уйла тІа а йохийташ цунна анализ яр—из да хІанз къаьстта а данза даргдоацар.

Советски сага дикагІдола моральни гІулакхаш хьа а хул, дегІа а ух вай вахара ерригача социальни укладаца, обществерча гІулакхий берригача леламца, хІаьта эггара хьалхарча аргІанна — хьалхашка латта декхараш кхоачашдара тІаберзабаь партийни организацеша тІагІертта беча идейно - кхетама балхаца. XXIV съезда КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева яьча КПСС ЦК Отчетни доклада тІа аувцар «общественни вахара ерригача звеньяшка, къахьегаме, быте саг лоархІаши цун йоакхо еши, белгала аьлча, шийгареи кхычаргареи доагІар дизза дІадехаш, бизза бехктокхам хетарца, бокъонца новкъосташха доғуйла хиларца цхьана тарбеш бола тешам баргбола гІулакхаш чІоагІдара новкъостал дергдолаш дола моральни хьал оттадара» ЦК-ас чакхдаьхача гІулакхех.

Дуккхача оагІонашкахьара парте из болх хьа а хьокхаш, партийни организацей кхетама балха маІан, формаш, методаш йиззагІеи къаьгагІеи дІайовзийта, вахара советски образа совленаш шерра хьахьувкха, общественни процессаш, производстверен битереи кердадарий зІиргаш публицистически средствашца техка делаш я пресса. Кердача сага доғуйла, цун коммунистически морали мировоззрении ширача замах юхедисача воча гІулакхашца даим къахетам боацпаш лоаттабеча къовсаме чІоагІлуш я. Кепайоазон, телевидене, радио декхар рузкъанпа тІехьаккхер, кхааш ийдар, тунеядство, меттІаьлеш, корта бохоча маларашта тІехьакхер санна долча вай моралаца тарлургдоацача хІамашта духьалара критически ала лаьгІ ца балийтар.

Советски пресса бехктокхам Іалаьмате боккха ба социалистически строй бІехъе гІертача, бІеха меттІаьлеши харцдараши доаржадеча империалистически пропагандаца лоаттабеча къовсаме а. Уж идеологически тІагІортамаш дог тешадеши оперативнои юхадийтта ца Іеш, идейни моастагІашта духьала хьинаре наступлени е а езаш ба вай публицисташ, капитализма гадоахарий пропагандистски хІиллай харцои духовни къели хьагуча а йоахаш.

XXIV съезда решенеш кхоачашъяра партена новкъостал а деш, вай идейно дог тийша хилара беррига низ дуккхача къахьегамхошта дІабовзийта ха деза вай прессана, бокъонца, ше ма барра творчески никъ лелабе беза советски сага коммунистически кхетам балара гІулакхаца.

(14 июлера «Правда» передовая).

ПРОМЫШЛЕННОСТЕИ ТОРГОВЛЕИ ТІАЙИЦА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ МИШТА КХОАЧАШДАЬД

	1971 шера Социалистически декхараш	1971 шера хьалхарча 6 бетта кхоачашдаьд
Планал совгІа тайп-тайпарча продукценеи изделештеи реализаци е — млн. сомаш	16	11,9
«Грознефть» объединене гІолла планал совгІа мехкдаьтта дакха — эзараш тоннаш	150	75
Планал совгІа продукцена реализаци е: машиностроенеи металлообработкаи предприятеша —эзараш сома	700	1697
яйгача промышленноста предприятеша — эзараш сомаш	340	—
Хьуни хьу чакхйоахачеи промышленноста предприятеша — эзараш сомаш	175	—
Кхачае промышленноста предприятеша —эзараш сомаш	1800	4176
Планал совгІа паччахьалкхени кооперативнии торговле товараш дохка — млн. сомаш.	9,9	0,9

Керттера йоакхо — доакъар

ЦаІ-ах — шин шерал кІезигагІа йоацача ханна хьайбашта тІехдика доакъараш Іалашде — ишта декхар оттадаь вай республика колхозниии совхозниии кхашкарча къахьегамхоша. Сенажи силоси лаьттах йоллара, витаминни баьца, хьоар даккхара нийсса дикача аьлах дуккагІа аргІаш де гІерт уж, цу гІулакха активни вентилированех, прессованех пайда а эцаш.

Республика бІарчча хьанийнача 12 июле 84 эзар гаргга тони аьла кийчъяьяр — планах 35 процент. Из 9 эзар тони хІана яц, аьнна дукхагІа я соахк аьхки цу ханале аргІаш де кхийначул.

Дуккха а дукхагІа Іалашъяь хургъяр йол, нагахьа санна доакъараш кийчдераша ерригача колхозашкеи совхозашкеи балха овсарле лакха йолаш техниках пайда эцилга Іалашдаь хиинадаяре.

12 июле кхаччалца еррал йолча аьлах аргІаш даьд районаша (планаца проценташ лоархІаш нийсйича).:

Шелковской	56
Гудермесски	55
Надтеречни	47
Наурски	45
Шаьла	41
Урус-Мартана	39
Грозненски	31
Ачхой-Мартана	26
МалгІабика	26
Наьсарен	23
Сунженски	14
Ножай-Юрта	12
Ведана	8
Советски	4

Йол кийчъяра темпашка диллача Надтеречни районера доакъараш кийчдераш кІира хьалхагІа ялхлагІча моттиге бар республике. ХІанз, шоана ма гарра, кхоалагІча моттиге хьалбаьннаб уж, наурпаш, шаьлахой, урусмартанхой тІехьа а буташ. Надтеречни фермай аргІашта 2600 тони хІана кхийттаяц аьнца аьла тІакхийттай ворхІ дийнахь. Цо тешал ду района доакъараш кийчдерий хІанз пайда эцанза торонаш хилара.

Ведана районерча колхозашта критика яьяр йол хьоххача темпаш лоха хиларах. ДІадахача кІирагІа кІезиг-дукха тоабеннаб цу районе болх. Нагахьа санна 5 июле план 1 процент кхоачашъяь хиннаяле, хІанз 8 процент яьй.

Балха тІа хьалхагІа а санна хьэкхам тел хІанзле 26,5 эзар гаргга тони аьла кийчъяьча шелковчанаша. Кхыча районашкарчул дукхагІа хул из.

ХІера ди деза да. Шоай доалахьа мел йола техника балха юкъеозар, балха овсарле лакха йолаш цунах пайда эцилга Іалашдар, сенаж лаьттах йоллачеи витаминни хьоар кийчдечеи ханна темпаш тІа-тІа дукхагІа лакх а еш дІайийначеи эрий тІаяьнначеи баьций йол кийчъяр — юрташкарча къахьегамхой саготагІа дола декхар.

ХІАРА ФЕРМАНА—1,5—2 ШЕРА КХОАЧАМХИЛЛАЛ ДОАКЪАР

ЛАЬТТАН БЕРКАТ

Доакъар шортта кийчдара оарцагІбьнна Сунженски района Кирова цІерагІча колхоза кхоалагІча бригада механизатораш. Гектара мел лов низ тІабахийта цо лу беркат хьаэца гІерт уж. Укх деношка цар кхашка хинначоа бІаьсти а, ахка а, гуйре а цхьатарра хьалхашка оттаргья. ДІа мел вахача Іаьржа мул билла йода трактор, диткъа нийса мутІараш дехкаш йода селка. Ялат чуэцаш йоалла комбайн, йол хьокха косилка, оасар ду культиватор кхет укхаза.

— Лаьтта ше йоах ма дагІа, — аьлар бригадира Верещагин Михаила.

Хьалха юв культураш хаьал хьалха хьаьнгнай укх шера. Из хІанад аьлча оаха кхай тІа мел йилла минеральни удобрени касткаста делхача догІаша сиха йоша а яь лаьттага дІаозийтай, дІаяьй. Цунга хьежжа овлага аттагІа дІакхоач уж. Тхо дІа-юха хьажа кхелехьа ургІ а яха дІаэттар оаха баьццарча конвейера лаьрхІа дІайийна хьажкІаш, горох, кен, кхыйола культураш.

Доккхал ду бригадира, цхьа ший дета тоам бола доаккха хІама хилча санна дика хет ер шу, шоай кхаш иштта беркате долаш. Цох а ховргда лаьттанца ший вахар дийза ахархо из волга.

Да а да укхаза бригадира а кхычар а доккхал де хІама. 500 гектар долча лаьттара 3000 тонн хиллал доакъар чу а дена, цу сахьата нохараш тІехьа а дийза трактораш араьхар механизаторашa из аха. Тхо дийга хинначa деношка иштта аьха кийчдаьча 400 гектар хулача лаьтта сиха кхачача фух йола хьажкІаш дІайийна баьннабар уж. Вокх дисача лаьтта сеялкаш лелар. Царех цхьан агрегата тІа вагІача Малофеев Иванаца къамаьл хилар тха. «Сиха бе безаш болх ба ер, — йоахар Ивана. — ХІана аьлча бІаьстан ди шера нийса дале, хІанз санна ялат дІадувча хана ахкан ди шин шера нийса да».

Гуш да бригада болхлой мел дика кхет тахан шоашта хьалхашка латтача декхарех, уж кхоачашде мел хьинар, говзал цар тІайохийт. «Ши норма а ия еш трактор соцае-м сона сайна а тоам хетац» йоахар Ивана.

Иштта уйла-ингат долаш къахьег лаьтта оахаш боахкача Кужулов ХІарона, Барзиев ИбрахІама, кхыбараша.

ШоллагІа хьувкъам кхебарга диллача механизатораша шоашта хьалхашка оттадаь декхар укх тайпара да: цу вай дийнача 500 гектар лаьттара чуийцар миссел (300 тонн) кхы а доакъар кхеде. Вешта аьлча, цхьайолча моттигашка шин гектаро лу пайда цхьан гектаро лу укхаза. Цул совгІа хІанз ка бола ялаташ чуэца йолаеннача комбайнашта тІехьа нохараш а ухийташ гуйре кІоаргъяллалца доахан доажаде мегаргдолаш гидуаргаши хьажкІаши дІае а болабеннаб уж.

Доакъар Іалашдара селла цар теркам тІабохийтандаь лаьрхІа цу гІулакха вІашагІъелла хургъяьшун бригада аьнна хаьттача бригадира аьлар:

— Тха яр а кхыяраш санна тайп-тайпара культураш кхею комплексни бригада я. ХІаьта а доакъар Іалашдара оаха дукхагІа теркам тІабохийт: цкъа-дале, хьайбай боахам айбар массаволча ахархочун юкъара гІулакх да, шоллагІа-дале, тхоах тийша, оаха доакъарца Іалашъе езаш колхоза эггара йоккхагІа йола детта доахан леладу ферма а я, — аьлар нов. Верещагина.

Дикал лакха йола кердача технологе методех доакъар Іалашдара 100 тонн гаргга витаминни хьоар даьккхал укхаза клеверах, 500 тонн сенаж еллай) нийсса лаьрхІад доакъара культураш тайп-тайпара хилийтар а. Из гІулакх а мела дитац бригаде. 45 гектар кхеш, 50 гектар свекла, 20 гектар ябакхаш, кхыйола доакъара культураш дІайийнай укхаза Боккха хьувкъам лургболаш я уж участкаш а.

М. КАРАЕВ.

СУРТА ТІА: витаминни хьоар доаккхача болх беш ба колхозхой мари сесаги СтепановгІар Александри Екатеринен (хьалхара сурт). Цахаддаш хьаух баьцах етта машенаш витаминни хьоар доаккхача метте (шоллагІа сурт).

С. ХАКИЕВА сурташ.

План тІеххкхоачашъяьй!

Грозненски Нефтегазови управлене коллективо бензин арахецара ворхІ бетта план хІанзлехьа тІеххкхоачашъяьй. Таханарча денга кхоачаш планал совгІа управлене болхлоша арахийцад 5300 тонн гаргга бензин. Арахецача бензинагеи газагеи дІабода мах лохбарех укх шера цар кходаьд 105 эзар сом. Ер бутт боалехьа планал совгІа 12.5 эзар тони бензин арахеца а бархІ бетта план кхоачашъе а лерхІ управлене коллективо. Хьалха латтачарех я В. Корогин, Б. Дзгоев керте латтача цхьоалагІчеи кхоалагІчеи цехий коллективаш.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ТЕХНОЛОГИЙ ТОЛАМАШ

Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода установкашта юкъе яьржача социалистически яхье укх шера хьалхара моттиг дІахецац Социалистически Къахьегама Турпал И. В. Пугачев керте латтача № 21-2 йолча установка коллективо. ХІанзалехьа август бетта шоллагІча декада чотагІа къахьегаш я из. ВорхІ бетта планел совгІа арахийцай цо эзараш сомий маьха продукци. Иштта дика къахьегаш ба цунца яхь лелаеча Р. Н. Пиркиса кулгалдеча № 21-1 йолча установка технологаш. Цар ворхІ бетта план 7-ча июле кхоачашъяьй.

Г. МОСКАЛЕНКО.

БАЛХАШ КОНВЕЕРАГІА ДУ

ИСЛАГІЧА пятилетка хьалхарча шера тІайица социалистически декхараш толамца кхоачашдара шерра яхь а йоаржаяь, болх бе йиш йолча ден цхьа минут зехьа ца йоаеш къахьегаш ба Гудермесски района «Гудермесский» совхоза къахьегамхой. ХІанз кхашка деш долча балхашта юкъе къаьстта лоархІаме да ялат чуэцар, из ардар, цІен а деш паччахьалкхенна дІадалар, фу кийчдар, кхашкарча чах сиха аргІаш а даь мукъадаьнна лаьтта ахар, цига дика лаьтта тоа а деш шоллагІа юаш йола культураш дІаер, кхыдараш. ХІаьта, мишта вІаштІехьъяьккхай цу балхий конвейер «Гудермесский» совхозе?

— Гурахь дийна ялат чуэца болабалалехьа боахама ерригача бригадашкареи отделенешкареи викалаш а болаш ерригача совхоза собрани хилар. Цу собранешка механизатораша, специалисташа дІадахача шера гурахь дийна ялат чуэцаш а кхы балхаш деш а хинна кхоачамбоацараш теркал а деш ялат сихагІеи доа ца деши чуэцара балхий план йийша а йийца чІоагІйир. Цу тІа белгалдаькккхар беррига балхаш комплексах де дезилга. Ялат чуэцара тайп-тайпарча балхашка дІадодар лохдара, уж балхаш дика а сиха а чакхдахара социалистически яхь йоаржайир. Къахьегамхой балхацара моральнии материальнии безам совбаккхара мероприятеш вІаштІехьъяьхар. ЛаьрхІар дар ялат хьоккхаш пхе дийнахь баьча балха итогех хІара дийнахь 25—30 тонн ялат аьрдача комбайнераштa кхоккха соми 30—35 тонн аьрдараштa пхиппа соми ахчан премеш телга. Цу тайпара ахчан премеш тела оттадир вІашта пхе дийнахь. хІара дийнахь балха нормаш тІеххкхоачашъеча кхыча моттигашка къахьегача болхлошта а. Цул совгІа социалистически яхье котало яьккхача бригадана совхоза карара кара тела ЦІе байракхи, хІаьта комбайнерашта, трактористашта, ча гулдерашта, кхы балхаш дерашта юкъе хьалхара моттиг яьккхачоа карара кара тела цІе вымпели яла лаьрхІар.

Ялат чуэцара балхаш комплексах дой а плана тІа белгалъяь кхыйола мероприятеш нийса кхоачашйой а, хьожаш даим тІахьожам лоаттабу совхоза халкъа тІахьожамхоша, коммунисташа. Цу гІулакхаша доккха новкъостал ду комплексах де деза беррига балхаш лерттІа чакхдахара.

ЯЛАТ ЧУЭЦАЧА

Укх шера 2410 гектара тІара гурахь дийна ялат чуэца дезаш бар боахама механизатораш, царех 960 гектар кІан 1450 гектар мукхи ба. Из ялат чуэцаш барайтта комбайн я.

ДІадахача шера гурахь денз цу культурай лакха хьувкъам кхебара цахаддаш къовсам лоаттабаьб укхаза: хий дехкача участкашка ханиахба хий дийхкад, минеральни удобренеш тийсай, йоархІаша доадергдоацаш гербецидашца оасар даьд, кхыдола дерригa балхаш агротехнически дикагІа йолча хана чакхдаьхад. Цудухьа ялат дика хьийкъад хІара гектара тІара чубена мукх юкъера лаьрхІача 19 центнер ба, кІа—20 центнер.

Белгалдаккха доагІа «Гудермесский» совхоза керттера продукция дулхи шуреи йолга. Дукха хьайбаш да боахама.

Цудухьа гурахь дийна дукхагІа дола ялат, къаьстта мукх фуража лаьрхІа хьаккхари ардари цхьан а долаш чуийцар механизатораша. ХІаьта паччахьалкхевна дІадалеи укх гурахь дІадеи дезар хьаккхари ардари къаьст-къаьста а долаш чуийцар. Цу методо торо хулийт ялат цІена а декъа а хилийта.

Гурахь дийнача ялатах хІанз чу ца эцаш 150 гектар мара яц боахаме. Хьекха а даьнна арла дезаш да из.

Тхо боахама кхашка хиннача дийнахь комбайнаш болх беш яцар, хІана аьлча, мух бар цу дийнахь. Вокх деношка болх дика баьбар комбайнаша, ялат чуэцаш хІара денна уттаьча сводкашка хьежача белгалдаьлар нагахь санна болх дІаболабаьча хьалхарча кхаь дийнахь хІара денна юкъера лаьрхІача 180—200 гектара тІара ялат чуэцаш хиннадале, тІеххьарча хана 250—300 гектара тІара ялат чудахьаш хиннилга.

Комбайнераштa юкъе къаьстта дика къахьег бархІлагІча пятилетке лакха хьокхамаш долаш болх барах «За трудовую доблесть» медаль еннача Эльдаров Ширване, Салимсултанов Хьамила, Фелюшкин Михаила, Литвин Петра, Шамурзаев Имама. Са тоссаш дІаболабий боад къовлабаллалца болх бу цар, хІара дийнахь юкъера лаьрхІача 35 совгІа тонн ялат оард цар. Къахьегама лакха толамаш дахарах царех хІаранена ахчан премеш еннай.

Хьинар кхо ца деш къахьегаш ба ча гулдераш а. Укх шера планагІа 2300 тонн ча Іалашде дезаш ба уж. ХІаьта цар хІанзлехьа аргІаш даь дІаоттадаьр ши эзар тони гаргга да. Къаьстта дика бу из болх Мурдалов Хьамида, Мадагов Мовлас, Сагатхаджиев Радус. Дийнахьара норма 25 тонн йолча хІара дийнахь 40—50 тонн чах аргІаш ду цар. Царна ча хьатІадахьаш ба Баригов Вахиди Дениев Мохьмади. Нормах 40 гектара тІара ча гулде дезача 60 совгІа гектар лаьтта мукъадоаккх цар дийнахь.

ЛАКХА ДЕКХАР ТІАЙИЦА

Лакха социалистически декхар тІайица къахьегаш ба боахама лаьтта оахараш. Укх шера гурахь юргІйолча культурашта дола лаьтта пхийттлагІча августеи зяба оахар ноябрь бутт кхоачалуши аьха даккха дош деннад цар. ХІаьта шоай дош кхоачашду механизатораша.

Йоккха мощность йола итт трактор я боахаме лаьтта оахаш. НормагІа 64 гектар аха дезача юкъера лаьрхІача 100—110 гектар лаьтта оах цар дийнахь. Къаьстта дика къахьег трактористаша Довлетмирзоев НурІале, Эльмурзаев Хумайда, Рябченко Степана, Мекиев Султана, Са тоссаш дІа а болабий боад къовлабаллалца бу цар болх, юкъера лаьрхІача хІаране 10—12 гектар лаьтта оах. Царел дукха тІехьабисац цар новкъостий а. ХІаьта норма кхоачаш ца еш цхьа тракторист вац цу иттнена юкъе. Из тамаш а яц. Шоайла яхье баьннача цар беррига низ дІалу котало яккха гІерташ. Цул совгІа, цхьаккха а раьза вац во болх бу аьнна ше совхоза «Колокол» яхача сатирически газета тІа ваккхийта.

Дика вІаштІехьдаьхад цар балха хьалаш а. Совхозе йолча шин техниках цаІ царнеи гурахь дийна ялат хиннача шозлагІа доакъара лаьрхІа культураш дІаювш боахкачарнеи гІулакх деш я. ХІаьта тарктори доагор а кхай тІа хьаккхухь механизаторашта. Шоай болх лоархІаме болга, хІаьта кулгаллоша шоай йоакхо елга ховча механизатораша хІанзале 1100 гектар гаргга лаьтта аьхад. Ялат чуийца даьлча трактораш тІа комбайнераш а ховшаргба. ШоллагІча сменах бийсан лаьтта оахаргда цар.

ЗЕХЬА ХА ЦА ЙОАЕШ

Зехьа ха йоаяц гурахь дийна ялат чуийцача кхашка доакъара лаьрхІа шозлагІа культураш — хьажкІаши борци дІабувчар а. ПланагІа 300 гектара тІа дІае езаш яр уж культураш. Дика аьха, минеральни удобренеш а товсаш хьаьйдаь кийчдаьча лаьтта 310 гектара тІа хьажкІаши борци дІа бийнаб къахьегамхоша. ШозлагІа юв культураш кхы а юш латт.

ЛОАРХІАМЕ БОЛХ

Болх сихбеннаб хьатта. ХІанзлехьа укх шера чуийца кхо эзар тони совгІа ялат хьакхаьчад цига. Цунах план 500 тонни, социалистически декхарех 600 тонни йолча 710 тонн кІа дехкад паччахьалкхенга. ХІанз дІаде фу кийчдеш ба укхаза. Дерригa кийчде дезар 400 тонн кІа, 300 тонн вІашагІэбаь кІан вики мукхи, 300 тонн мукх ба. ХІаьта дІале деза фу цхьоалагІча класса кондицега дІа а кхоачиеш 15-ча августе дерригa кийчдаь даккха дош деннад хьатта къахьегачар. Белгалдакха доагІа цар хІанзлехьа фуна 250 тонн мукх, 240 тонн кІан мукхи вакеи вІашагІъедаь кийчдаь фуи Іалашдаьлга. Гудермесерча фуна инспекце лабораторе техкача тІадаларга диллача дерригa фу цхьоалагІча класса кондици йолаш хилар.

Хьатта геттара дика къахьег фу кийчдеш хьалхара обработка еча ОВП-20 марках йолча агрегата тІа болх беча Аюбова Иисмас, Мукуева Езирата, тІеххьара шоллагІа обработка еча ОС-4, 5 марках йолча агрегата тІа къахьегача Дубаева Маккас, Эльжуркаева Аьсета. Шоай смени нормаш юкъера лаьрхІача 160—180 процент кхоачаш ца еш цхьа ди дІадахийтац цар. ХІаьта цар кийчдаь фу массаза а оценка лакха йолаш а хул.

Иштта дерригa ялат чуэцара балхаш дика вІаштІехьдаьха, комплексагІа чакхдахара, укх шера шоашта хьалхашка латта социалистически декхараш толамца кхоачашдара низ ца кхобеш къахьегаш ба «Гудермесский» совхоза къахьегамхой.

В. КОПАЕВ,

Гудермесски района юртбоахама управлене керттера агроном.

М. ХАМАТХАНОВ,

«Сердало» газета спецкорр.

ДЕЗА СОВГІАТ

Коммунизм хьалъеча толамаш дахарах а Аджарски АССР хьаяь 50 шу дизарца дувзаденна а СССР Лакхехьарча Совета Президиумо Октябрьски революце орден еннай Аджарски Автономни Советски Социалистически Республикана.

(ТАСС)

Т. Г. ШЕВЧЕНКО ЦІЕРАГІЧА ДНЕПРОПЕТРОВСКИ УКРАИНСКИ МУЗЫКАЛЬНО - ДРАМАТИЧЕСКИ ТЕАТРА КОЛЛЕКТИВАНА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

Республика къахьегамхошта культурни гІулакхаш дарах Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Тарас Григорьевич Шевченко цІерагІча Днепропетровски Украински музыкально - драматически театра коллективана.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель К. ОЗДОЕВ.

Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОКИН.

г. Грозный, 1971 шера 15 июль.

СССР делегаци цІакхачар

15 июле Москве юха цІакхаьчай КПСС ЦК Политбюро член, СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин керте латта советски партийно - правительственни делегаци. Монгольски халкъа - революционни парте Центральни Комитетои Монгольски Халкъа Республика правительствай ехарах яха дакъа лоацаш хиннай из Монгольски халкъа революце 50 шу дизара хетаьча торжествашка. (ТАСС).

ПхезлагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета хьалхара сесси

ЙИЗЗА КХОАЧАШЪЕРГЬЯ ВАЙ КПСС

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председателa К. И. ОЗДОЕВА доклад

ДIаяхача номер тIа оаха хоам баьчча тайпара, КПСС обкома политически просвещене ЩагIа пхезлагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета хьалхара сесси хилар. Депутаташа чIоагIа теркам тIабахийта ладийгIар «КПСС XXIV-ча съезда решенеш кхоачашъярца дувзаденна къахьегамхой депутатий Советашта кьалхашка латтача декхарех» депутата **К. И. Оздоева** яьна докладага.

— КПСС XXIV-гIа съезд, — аьлар оратора, вай мехка историена юкъеяхай Iальмате йоккха событи а хинна. Съезда решенеша дегаш ураоттадаь советски нах чуйинна къахьегаш ба вай мехка коммунизм хьальена керда толамаш дахара. Дерригача советски халкъо а санна, дика къахьийтад дIаяхача пятилетке Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша а. Ханал хьалха, 1970-ча шера октябрь бетта, вай парте центральни Комитетаген Советски правительстваген цар рапорт делар промышленни производства юкъарча боарамахи продукце лоархIамегIарча тайпаехи йола бархIлагIча пятилетка заданеш толамца кхоачашъяь хиларах.

ДIаяхача пятилеткагIа дикка лакхделар республика къахьегамхой вахара хьал, дикагIа Iалашдир цар культурни хьашташ. Наьха ахчан доходаш 54 процента дегIаьлхкар пхе шера, рознични товарооборота боарам 49 процента лакхбелар, бытовой гIулакх делла 2,5-зза дегIадера.

ЧIоагIа дIахо дегIаера халкъа образовани, унахцIено лораелга, Iилма, культура.

Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша дика дIадоладаьд кийслагIча пятилетка хьалхара шу. Ханал хьалха кхоачашъяьй ах шера план. Соахк цу ханаца нийслича 9 процент дукхагIа арахийцай продукци. Из карагIдаьннад къахьегама овсарле лакхьяр бахьан долаш.

Укх деношка тIагIертта къахьегаш ба юртбоахама къахьегамхой ханнахьен доа па деши ялат чуэцара, доакъарий база кийчъяра.

Уж дерригa толамаш даха йиш хиннай вай республика берригача къахьегамхоша шоаш кхо ца беш къахьегарах, партийни, советски, комсомольски, профсоюзни организацеша, боахама кулгалхоша боккха организаторски политически болх барах.

Республика экономикен культурен дегIайоалаеча боккха лоархIам болаш я Советаш. КПСС XXIV-ча съезде белгалдаьккхар, парте дIадахача пхе шера боккха болх баь хилар дIахо социалистически пачхахьалкхе чIоагIъяран советски демократи дегIайоаларан. Шерийн къахьегамхой депутатий районни, городской, юртий, поселкай Советий бокъонаш, лакхбир боахамен социально-культурни дешаш къестадечара цар бехктокхам, чIоагIйир Советий материально-финансови база, Советашка балха хьожайир квалифицированни кадраш. Советий лоархIам дIахо лакхбара Iальмате чIоагIа маьхе хилар «Къахьегамхой депутатий юртийи поселкайи Советий болх тоабарах» (1967 шу), «Къахьегамхой депутатий районийи городийи Советий болх дIахо тоабара де дезарех дола КПСС ЦК Соцамаш», «Къахьегамхой депутатий юртийи поселкайи Советий керттерча бокъонехи декхарехи», хIаьта иштта «Къахьегамхой депутатий городийи городашкарча районийи Советий кертерча бокъонехи декхарехи» дола СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш.

Цу документашца хьалхле а делаеш, республика моттигашкарча Советий исполкомаша дикка тоабаьб шоай болх. ХIанз сессешка дукхагIа дувц боахамен социально-культурни дешаш, дукхагIа тIахьожам лоаттабу, къеста а ду боахамаша тIайица декхараш кхоачашдара. юрташ тоаяра, наха коммунальни культурни гIулакх дара. халкъа образоване, унахцIено лораяра болх тоабара дешаш.

Хьинаре болх беш я Советашкара дукха массазара комиссеш. Цар дакъа а лоацаш дIададахача шера Советий сессешкен исполкомий заседанешкен къоастадаьд 4870 дош, хIаьта дукхача комиссеша ца хаддаш тIахьожам а лоаттабу тIайица решенеш кхоачашъяра.

Республике чийса кхоачашъю Советий, исполкомий, исполнительни органий, депутатий отчетность санна йола социалистически демократе лоархIаме принцип.

Депутаташа дикагIа кхоачашду харжархой наказаш.

Цхьабакъда, белгалдаккханза дарглац дукхача Советий болх КПСС XXIV съезда решенеша дIадеххача тайпара вIаштIехьбаьккха ца хилар. Дукха кхоачамбоацараш да республика предприятей балха юкъе. Промышленни продукцена реализаци яра ах шера план кхоачаш ца еш 25 предприяти йисай. Лоха я къахьегама овсарле. Цхьайолча предприятеша промышленни продукци дукхагIа йоаккхилга къахьегама овсарле лакхъяра чоттах Iалаш а ца деш, болхлой дукхагIа хилийтарца Iалашду. Царех я Гудермесски кирпични завод, № 4 йола маьхк ю завод, Червленски чхьагIар доаккха завод, иштта кхыяраш.

Укх ялх бетта республика Министрий Совета чуйоагIача 11 предприяте кхоачашъяьяц къахьегама овсарле лакхъяра план. ЛерттIа пайда эцац моттигерча ресурсех а. Ледара лел производственни процессашта механизаци яра гIулакх а. Цхьайолча предприятешка лоха я къахьегама дисциплина. Дукха кхоачамбоацараш да капитальни гIишлошъеча.

Уж кхоачамбоацараш хилара бахьанех цаI да къахьегамхой депутатий Советашен цар исполкомашен предприятейи боахамийи балха лерттIа тIахьожам лоаттабеш ца хилар, шозшта тIадиллача гIулакха хьалхара кулгалхой бехктокхам лакхбеш ца хилар, къахьегама дисциплина тоаяра къовсам ца лоаттабар.

Белгалдаккха деза, Грознерча районий Советаша боахамен социально-культурни дешаш къестадара лерттIа кулгалдеш ца хилар а.

Парте XXIV съездо белгалдаьккхад, вай мехка коммунизм хьалъяра хIанзарча этапе моттигерча Советий керттера декхар экономика хилар. КIоаргга довза а къестаде а деза производства дешаш.

Советий лоархIаме декхар да парте XXIV съездо белгалъяь юртбоахам айбара мероприятеш кхоачашъяр, лаьтта лорадари цунах нийса пайда эцари. Iилманеи техниканеи карагIдаьннараш производствана юкъехкхахьар.

Белгалдаккха деза къахьегамхой депутатий Советаша колхозийи совхозийи экономика кIоаргга тохкаш ца хилар, юртбоахама производство дегIайоалаеча хьинаре дакъа лоацаш ца хилар.

Республике хIанз а лоха я лаьттен хьайбай боахами лелабара культура.

Шенхаштта къовсам лоаттабац агротехнически бокъонаш лораяра. хьувкъам лакхбара, минеральни органически удобренеех биззa пайда эцара.

Дуккхача боахамашка во латт лаьтташка хий дехкилга.

ДIадаха шу юртбоахама Министерствана чуйоагIача 26 совхозо зе а даь чакхдаьккхар. Доккха зе даьд Ачхой-Мартана районерча «Лермонтовский» совхозо, Урус-Мартана районерча «Гехинский», Наьсарен районерча «Назрановский» совхозаша.

Щенхаштта кхоачамбоацараш да хьайбай боахаме а. Пачхьалкхенга дуьхь доккхара дукх шера план кхоачашъяьнц Гудермесски, Советски, Сунженски районаша, хIаьта шура йоккхара план Ачхой-Мартана, Грозненски, Сунженски районаша.

Советаш, цар исполкомаш, боахамий кулгалхой декхарийла ба пачхьалкхенга хьайбай продуктий йоккхара план кхоачашъергйола хьалаш Iалаше.

Лоацца аьлча хIара декхарша хьал кIоаргга тахка а текха кхоачамбоацараш сихха дIадаккха гIулакх вIаштIехьдаккха деза Советашен цар исполкомашен.

Советий лоархIаме декхар хила а хиннад, хIанз долаш а да советски наьха къахьегамен вахарен хьалаш тоадар. Цхьабакъда, цу даькъе дукха кхоачамбоацараш да вай республике. Цхьайолча моттигашка вIалла яц бытови учреждениеш. антисанитарни хьалаш долаш я цхьайола торговле учреждениеш, наькъаш воа да, массанахьа тоъал водопроводаш яц. Щенхаштта тоабе беза болх кхачан предприятешка.

Дукха каьхаташ ух къахьегамхошкара торговлен общественни кхачани предприятей балхацара кхоачамбоацараш дувцаш.

Советаш декхарийла я уж кхоачамбоацараш цIендаь дIадахара цIенхаштта теркам тIабахийта.

Укх тIеххьарча хана къахьегамхой депутатий Советаша халкъа образоване, унахцIено лораяра, культура органашца цхьана дукха къахийгад школай, больницай, клубай, культура Щеной болх тоабара. Цхьабакъда, цхьайолча моттигашка дукха кхоачамбоацараш да цу балха юкъе.

Цхьайолча школаша хIанз а кхаь сменагIа болх бу, дуккхача больницашка дика оборудовани яц, унахой лерттIа Iалашбац баьцадаарашца, сомаца.

Из болх боккъонца тоабарах латт Советий декхар.

Республике хIанз а чакхдаьннадац радиофикаци телефонизаци елга.

ХIанзарча декхараша дIадеххача тайпара вIаштIехьбаьккхабац дуккхача культура учреждений болх. Даим терко е еза культпросветучреждений болх тоабара, шоай бехктокхме декхараш кхоачашде царна мел эша хьалаш Iалашдара.

Нов. Оздоева дIахо дувц 1971 шера 12 июне РСФСР Лакхехьарча Советеи Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советеи, хIаьта иштта моттигашкарча Советашкеи хинна хоржамаш советски социалистически демократе керда йоккха котало а хинна чакхдаьнна хиларах. Уж чакхдаьлар КПСС XXIV съезда решенеша берригача къахьегамхой политически къахьегамеи хьинар айдаьча хьалашка. Хоржамаша цIаьхка а хагойтар коммунистийи парте боацарийи йохаргIоаца котало.

«Советаш — из вай хьамсара халкъа Iаьдал да, — аьлар КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева 1971 шера 11 июне харжархошта хьалхашка ше къамаьл деш. — Из хьахиннад революце цIера юкъе. Вай мехка социализм котйоаккхилга Iалашдаьд Советски Iаьдало. Тахан Советий берригa болх тIаберзабаь ба сийлахь-доккха исторически декхар — коммунизм хьалъяр Iалашдара».

ДIахо Советий лоархIам лакхбе безаш хилар белгалдаьккхад съездо, хIаьта иштта могадаьд ерригача Советий депутаташта хьалхашкара кулгалхой декхараш белгалдеш дола закон тIаэца дезаш хилар. Цу тайпара гIулакх де доагIаш да. хIана ала депутатий хьинарш, цар харжархошташ шоай йоккхачча лакхьара ларда тIа айбарах.

ХIанз хиннача хоржамашка дукха хержаб керла депутаташ. Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен городий, районий, юртий, поселкий Советашкен хержаа 9076 депутат. Из боккха ба. Из берригa низ кхетамца тIаберзабе беза КПСС XXIV-ча съезда решенеш сийленца кхоачашъяра. Депутаташна хержаб промышленни юртбоахамен производстве хьалха латтараш, партийни, советски, боахама органий кулгалхой, халкъа боахама дерригача доакъой толашагIойла специалисташ, просвещене, унахцIено лораяра, Iилма, культура болхлой.

Моттигашкарча Советашка хержача депутатех 65,6 процент болхлойи колхозхойи ба, 48,5 процент — кхалнах, 38,6 процент коммунисташ, 32,5 процент 30 шу даланза бола нах.

Иштта бола депутаташ хиларо хьагойт юрта, поселка, района, города боахама, политически культурни декхараш кхоачашде могаргдолаш керда хержа Советаш йолга.

Парте XXIV съездо белгалдаьккхад, Советий балха тIа толам баргхилар, нагахь санна цар шоай балха юкъе дуккха нах чуозе. Наха шерра дIадовзийта деза Советаша кхоачашду гIулакхаш. Дувца увттаде деза лоархIамегIа дола дешаш, уж дувцаш берригача къахьегамхоша дакъа а лоацаргдолаш.

Хала хете а, аланза далац, цхьайолча Советаша из декхар лерттIа кхоачашдеш ца хилар.

КПСС XXIV съездо хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара тIаберзабе беза хIанззехьа берригa депутаташ, ерригa актив. Чакхдаха деза депутатий денош, семинараш, совещанеш. Теркалде деза керда хержача депутатех аханел совгIа бараш духхьашха хержа болга, цар яц балха опыт. Цунухьа къаьстта йоакхо е еза царца дукхагIа болх бара. депутатий декхараш кхоачашде уж Iомабара.

Дизза кхоачашде деза харжархой наказаш. Харжархой керттера наказ латт пятилетка керттера декхар кхоачашдарах — халкъа материальни культурни вахара боарам социалистически производство дегIайоаладаяра темпаш сихъяра, производства эффективность лакхъяра, Iилман-технически прогресси къахьегама овсарлен лакхъяра ларда тIа айбарах.

Советаша хIанз хьалхашка латта Iальмате доккхий декхараш кхоачашдаргдолаш Советий организационно-массови болх цIенхаштта тоа бойя, цу балхах лоархIамегIара формаех цаI я Советий сессеш. Дика кийч а я чакхьаккха сесси пачхьалкхени общественни гIулакхаш къестадара школа я, цо айду депутатий хьинар. лакхъю цар балха говзал.

Цхьабакъда, цхьайолча моттигашка лохача боарамагIа чакхъюш Советий сессеш. Уж ший ханнахьа гульш, лоархIаме хилац дувца увттадш дешаш, хIаьта уж кIоаргга дувцац, кхоачамбоацараштa цIенхаштта критика яц. Дукхача наха къамаьл дац цу тайпарча сессешка.

Цхьайолча моттигашка цахаддаш тIахьожам лоаттабац тIайица решенеш кхоачашъяра, хIаьта тIайица решенеш наха шерра дIа а йовзийтац.

Дуккхача Советаша лерттIа кулгалдац массазарча комиссешта.

Боккхача лоархIаме гIулакх да къахьегамхошцара Советий бувзам чIоагIбар. Из чIоагIбара лоархIаме да харжархой наказаш кхоачашдар. ХIанз Советий исполкомашта хьалхашка латта декхар да харжархой дерригa наказаш гул а даь, Советий сессешкеи исполкомашкеи хьажа оттаде, наказаш кхоачашдара тIехьа депутатий, общественноста тIахьожам лоаттабе. хIаьта цу хьакъехьа беча балхах ханнахьа харжархошка хоам бе.

Доккха новкъостал ду Советий балха къахьегамхой общественни самодеятельни организацеша. Республике вIашагIа а ехка болх беш я 12568 общественни самодеятельни организаци. Царна чуоагIа 80 эзар совгIа активист. Уж я улични. квартальни, домовой комитеташ, школашкара даьйи ноанойи комитеташ, халкъа дружинаш. новкъостий судаш, кхалнаьха советаш, санитарни дружинаш. депутатски группаши посташи, кхыяраш.

Боккха лоархIам болаш я общественни порядок лораяра, дIаяхача замах юхедисача ийрчача гIулакхашца къовсам лоаттабара вIашагIъехка гражданий сходаш, улицашкара цIейш.

КПСС XXIV съезда решенешка белгалдаьккхад законности правопорядоки дIахо чIоагIъяр. ХIаьта а дуккхача Советаша боагIача тайпара тIахьожам лоаттабац законодательство лораяра, цIенхаштта къовсам лоаттабац пачхьалкхен дисциплина телхаерашца, зуламе гIулакхаш леладерашца, лерттIа лакхбац шоашта тIадиллача гIулакхах бола кулгалхой бехктокхам.

Хилийта йиш яц дIахо цу тайпара кхоачамбоацараш. КПСС XXIV съездо дIалийхад кулгаллара аппарата бехктокхам лакхбар, цун болх даим тоабар. Къахьегамхой хьашташ дизза кхоачашдар, цар заявленешка ханнахьа хьажар — Советий лоархIаме декхар.

ДIахо докладчико лийцар кердача пятилеткагIа Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой кхоачашде деза гIулакхаш. 25 миллион тоннага дIакхоачаде деза хьадоаккха мехкдаьтта, 27,2 процент лакхбе беза мехкдаьтта чакхдаккхара боарам. Хьалъе лерхI тайп-тайпара мехкдаьтта продукташ арахецаргйола низ бола установкаш.

Шерьергья екъача реагентий Карабулакски завод, Мескер-Юрта хьалъергья автомобилаштеи тракторaштеи ремонт ю центральни мастерски, эргайоаккхаргья «Электроприбор» яха завод.

«Консервплодоовощ» яхача объединене хьалъе лерхI «Орджоникидзевский» яхача совхозе «Новый Шарой» яха экспериментально-хьокхама поселок. Цун сметни мах 9 миллион сом хургба. Цхьайолча консервни заводашта реконструкци ергья «Аргунский», «Юбилейный», хIаьта иштта кхоалагIча совхозашка 3 гектар долча лаьтта теплицаш йохкаргья. Республика Министрий Совета чуйоагIача промышленни производства боарам 1,4-зза дегIабоагIаргба, швейни изделеш 74,6 процент дукхагIа арахецаргья, культурно-бытовии боахамен гIулакхашта лаьрхIа дола товараш 63,9 процент, кога гIирс — 44,4 процент, мебель 3—5-зза дукхагIа.

Арахеца лерхI керда продукци — кIувсаши кIувсех ю хIамаши. Дуба-Юрта хьалъе йолаергья художественни керамика фабрика, болх бе йолалургья Ачхой-Мартанера къоаламаш ду фабрика, эргаяха а хьалъе а лерхI маьхк ю заводаш.

ЧIоагIа дегIадоагIаргда наха ду бытови гIулакхаш. Хьалде лерхI 16 быта цIа.

ДукхагIа хургья товарооборот. 30 процент дукхагIа дохкаргда дерригa товараш, рознични торгови сеть шерлургья 215 торгови моттиг, хIаьта общественни кхачан — 61 единица.

ПятилеткагIа хьалде лерхI 1 миллион квадратни метр хула наха чубаха цIенош, цу даькъе 300 эзар квадратни метр хулараш — юрташка.

Республика дукхагIча нах бахача моттигашка централизованни водоснабжени хургья.

85 эзар квартирашка газ йилла лаьрхIад.

50 эзар моттиг йола школаш хьалъе лерхI. Цу гIулакхо торо хулийтаргья юкъараобразовательни школашка кхаь сменагIа занятеш елга дIадаккха. ДIаяхача пятилетке хиннарел шозза гаргга дукхагIа хургья дошкольни берий учрежденеш.

2900 менги дукхагIа хулаш шерлургья медицински учрежденеш.

Дукха ахча дIахийцад юрташка культура учрежденеш хьалъяра. Цу гIулакхага 5 миллион сом дIадохийтаргда. Хьалдаь доаккхаргда Грознера драмтеатр, шираформат йола кинотеатр, 2000 моттиг йола клубаши культура цIеноши.

Доккхий декхараш хьалхашка латт республика юртбоахама къахьегамхошта. Юртбоахама валови продукце шера юкъера боарам 19,1 процент дукхагIа хургба бархIлагIча пятилеткаца нийсбича, хIаьта ялат 510 эзар тонн дукхагIа доаккхаргда е 12,1 процент, хIаьта хIара гектара тIара чуэца хьувкъам 24,3 центнер хургба.

ЧIоагIа дебаде лерхI хьайбаш 25 эзар бежан, 15 эзар хьакха, 30 эзар устагIа дукхагIа хилийта оттадаьд.

Капитальни вложеней боарам 335 миллион сом хургба.

КПСС XXIV-ча съездо хьалхашка оттадаь доккхий декхараш кхоачашдара цIенхаштта тоабе беза Советий ерригача звеньяй болх, берригача депутатий, ерригача актива низ тIаберзабе беза кердача пятилетка тIайица декхараш кхоачашде къахьегамхой оарцагIбахара.

Доклад чакхйоалаш, нов. К. И. Оздоева тешам белар. Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша областной партийни организаце кулгалца вай парте XXIV съездо белгалдаьха доккхий декхараш сийленца кхоачашдара де мел дезар дергхиларах.

СУРТА ТIА: сессе-президиум. С. Хакиева сурт.

СУРТА ТIА: заседане зале. С. ХАКИЕВА сурт.

«НОВ. Б. Д. ДАВЫДОВ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МЕЛИОРАЦЕИ ХИН БОАХАМЕИ МИНИСТРА ДЕКХАРЕХ МУКЪАВАЛИЙТАРАХ» А «НОВ. Е. В. ТУМСОЕВ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МЕЛИОРАЦЕИ ХИН БОАХАМЕИ МИНИСТРАЛЛА ХЬОЖАВАРАХ» А ДОЛА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗАШ ЧIОАГIДАРА ХЬАКЪЕХЬАРА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА

СОЦАМ

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совето **соцам бу:**

кхыча балха тIа водаш хиларца дувзаденна нов. Давыдов Борис Дмитриевич Нохч-ГIалгIай АССР мелиорацеи хин боахамеи министра декхарех мукъавалийтарах а нов. Тумсоев Вахий Евгений Нохч-ГIалгIай АССР мелиорацеи хин боахамеи министралла хьожаварах а дола 1971 шера 30 апрелера Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чIоагIде.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель К. ОЗДОЕВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОНИН.

г. Грозный,
1971 шера 13 июль.

НОВ. Л. С. БУРМИСТРОВА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СУДА ЧЛЕНА ДЕКХАРЕХ МУКЪАЯЛИЙТАРАХ БОЛА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА

СОЦАМ

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета **соцам бу:**

нов. Бурмистрова Людмила Сергеевна Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Суда члена декхарех мукъаялийта.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель К. ОЗДОЕВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОНИН.

г. Грозный,
1971 шера 13 июль.

«НОВ. Б. М. БУЗУРТАНОВ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР МОТТИГЕРЧА ПРОМЫШЛЕННОСТА МИНИСТРАЛЛА ХЬОЖАВАРАХ» ДОЛА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ ЧIОАГIДАРА ХЬАКЪЕХЬАРА

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА

СОЦАМ

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совето **соцам бу:**

нов. Бузуртанов Махьмада Бахаудлин Нохч-ГIалгIай АССР моттигерча промышленноста министралла хьожаварах дола 1971 шера 4 июнера Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ чIоагIде.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель К. ОЗДОЕВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Г. СКЛОНИН.

г. Грозный,
1971 шера 13 июль.

ПхезлагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета хьалхара сесси

XXIV СЪЕЗДА ИСТОРИЧЕСКИ РЕШЕНЕШ

К. И. ОЗДОЕВА докладах йола пренеш

Пренеех эггара хьалха къамаьл де дош лу Гудермесски горисполкома председатела, депутата **У. А. Исмаиловна.**

— КПСС XXIV съезда решенеша чIоагIа деган айдаьча хьалашка гIулденнад вай республика Лакхехьарча Совета сессе, — йоах оратора. ТIеххьарча шерашка моттигерча Советий болх шербарал совгIа, эргабоалаш тоа а беннаб. Партеи правительстваи моттигерча Советий бокъонаш шеръяра лоархIаме решенеш тIаийяьй. Дикка чIоагIъяьй Советий материальни база, тIеххьарча хана квалифицированни кадраш хьожаяьй цар аппарате болх бе.

ХIанз КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяра шерра хьовсам а боаржабаь, кердача пятилетка хьалхарча шера заданеш кхоачашъеш ба района къахьегамхой.

Промышленноста предприятеша продукцена реализаци яра ах шера план 109 процент кхоачашъяьй, дIадахача шера цу ханаца нийсдича ийс процент дукхагIа хул из. Ялаташ кхедераша республике эггара хьалха, 6 июле, рапорт деннад шоаш паччахьалкхенга ялат дохкара план кхоачашъярах. Заданел совгIа районо укх шера 2 эзар тонн ялат дохкаргда. Ялатех мукъадаьннача кхашкарча чах хьагул а деш аргIаш дар, лаьтта ахар, шозлагIа культураш дIаер, хьайбашта кхоачамболаш доакъар Iалашдар — из да тха механизаторий тахан эггара саготагIа дола декхар. Уж балхаш вIаштIехьдаха шоай декхар лерхI Советаша а. Цар тIа-тIа шерагIа дакъа лоац поризводственнии боахамен дешаш къоастадеча.

Укх тIеххьарча хана моттигерча Советий сессешка, заседанешка каст-каста дувц юрта боахама, мах бечен бытен предприятей балхах дола тайп-тайпара дешаш. Тха болх дукхагIа теркалбе яьннай партийни органаш а. Дукха ха юкъе ца йолийташ шозза лаьттад парте горкома пленумашка къахьегамхой депутатий горсовета исполкома балхах дола дош. Горсовет а юртий исполкомаш а укх тIеххьарча хана квалифицированни кадраща чIоагIъяьй оаха.

Тха район денна деIайоагIаш я, цхьабакъда юрташка бахача наха меттел горожанашта а лерттIа мала хий лоаттаде вIаштIехьдалац тха. Оаха дех республика Министрий Советагара г. Гудермесерча хий хьаухача сета реконструкци ярен юрташка артезиански хий даккхарен балхаш тIадоагIача шера плана юкъехьолга.

— Керда хоржача Лакхехьарча Совета Президиумон Министрий Советон моттигерча Советашта дукхагIа новкъостал делга ловр сона, — аьлар нов. Исмаилова ший къамаьл чакхдоалаш.

Трибуна тIа ва Грозненски горисполкома председатела заместитель **В. А. Цызман.**

— Дукххача доакъоех латта промышленни производство дегIайоаласча Грозперча къахьегамхой шоай вахара хьал тоаде а аьттув баьннаб, — йоах депутата. Цу хьакъе цар бархIлагIча пятилетка а кердача пятилетка хьалхарча шера а даьхача толамех хоадамболлаш дийцар дукха ха йоацаш шоай хьалхарча сессе горсовета депутаташа. Цунца цхьана дукха кхоачамбоацараш а белгалдаьхар цига.

Горисполкомо а райисполкомаша а шоай де йиш мел яр даьдац экономика, культура дегIайоалаяра, къахьегамхой материальни хьал тоадара, наха лоаттаду социально - бытови гIулакхаши царна коммунистически кхетам балара гIулакхи дегIадоаладара, общественни порядок чIоагIъяра.

ЛерттIа вIаштIехьбаккханза ба города водопроводно - канализационни боахам, города аьттехьарча даькъ тIа бахача наха йовхал дIаккхачаш.

Республика Министрий Совето халкъабоахама план оттаеча хана уж балхаш юкъе а хьош тхоашта новкъостал дар дех аз. Теплотрассаш, водопровод, канализационни коллектораш хьалъеча г. Грозне шоай предлриятеш йолча Союзни Министерсташа дакъа лаца деза.

КПСС XXIV съезда решенешка хьежжа быта а торговле а предприятей болх тоабара, бахача наха гIулакх деча нийслу кхоачамбоацараш дIадахара мероприятеш отта а яь, хIанз уж кхоачашъяра тIахьожам лоаттабеш я горисполкоми райисполкомаши. ИйслагIча пятилетке наха лоаттаду бытови гIулакхаш шозза дукхагIа хургда, лакхлургья товарооборот, тоалургья цун структура. БIаьш эзараш квадратий метраш дола наха чуIе цIенош хьал ца деш дисад дIаяхача пятилетке. Городерча гIишлошъеча организацей бехка да из. Цар болх тоабара цIенхаштта уйла еш да тхо. Укх пятилетке духхьал республика столице 600 эзар квадратни метр йола наха чубаха цIенош хьалде деза гIишлошъеча организацей. Город тоаяра, цун архитектурно - художественни сибат эргадаккхара, нах бахача моттигашкей предприятешта гонахьея гаьнаш йогIара мероприятей комплекс белгалъяьй. Пятилетка чакхйоалаш 27 километр дIоахал дола троллейбусии линии хьал а яь болх бе йолалургья, керда трамвайни наькъаш дохкаргда, автопарка боахам дикка дегIабоагIаргба. Иштта городе хьалъергья дукха дарба ду учреждениеш, школаш, берий бешамаши яслеши, культурни объекташ.

Ший къамаьл чакхдоалаш нов. Цызмана республика Лакхехьарча Совета дош делар города а районий а Советий депутаташа, город Грозне къахьегамхоша КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяра шоай низ кхоберг ца хиларах.

Къамаьл де дош лу Грозненски района «Горячеисточненский» совхоза комбайнера депутата **К. А. Дударкаевайна.**

— Со болх беш я комбайнералла. Денна 36—38 тонн ялат оард са агрегато. Ялаташ дог гIоздоаккхаш дика хьийкъад тха кхашка укх шера.

ИйслагIча пятилетка хьалхарча шера задани кхоачашъяра, деррига советски халкъ а санна, хьинаре къахьегаш ба тха района къахьегамхой. Пятилетка дIайолаенна дукха ха ца еца а йоккхий эргалонаш хиннай района хьайбай боахаме. Дулх — 11 процент, тха — 15 процент, фуаш — 18 процент планал совгIа дехкад района хьалхарча ах шера. Шура дIадахача шера хьалхарча ялх беттачул 25 процент дукхагIа яьккха яле а из паччахьалкхенга йохкара задани кхоачашъяьй. Кхаш леладераш дог тийша ба декхарашка дIаяздаьча тайпара шоаш паччахьалкхен 98 эзар тонн ялат дохкаргхиларах.

Района вахарца дувзаденнача цхьадолча дешашта депутатий теркам тIаззар нов. Дударкаевас. Горячеисточненски, Правобережни поселкашкен Толстов-Юртен водопровод хургйола гIулакх чакхдаккха района низ дIакхачац, — йоах депутата. Цхьайолча юрташкара клубаш воча хьала тIа я. Цу гIулакха новкъостал эш тхона.

Новкъостал эш тхона иштта «Староюртовский», «Горячеисточненский» совхозий лаьтташ хий дехкара кийчдара дош къоастадеча а.

— Таханара сесси республика къахьегамхоша КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяра тIагIертта болх беча хьалашка чакхйоалаш я, — йоах къамаьл де дош нийцача республика юрта боахама министра **И. В. Полушкина.** Соахк хьалхарча ах шера даьккхачул 38 процент дукхагIа даьккхад республика боахамаша укх шера ялх бетта дудх, шура — 14 процент, фуаш—19 процент, тха—13 процент. Из бахьан долаш заданел дикка тIех ехкай республика хьайбай продукци.

ХIанз республика кхашка шерра балхаш даьржад кхебаь хьувкъам сиха чуийца баккхараи хьайбашта шортта доакъар Iалашдараи. Юкъера лаьрхIача хIанзалца хIара гектара тIара чуэцаш дар 21,3 центнер ялат да, соахкарчул 2 центнер дукхагIа хул из. ХIаьта Сунженски районе хIара гектара тIара 27,9 центнери, Шаьла районе 26,2 центнери ялат оард. Цхьабакъда даьхача толамех доккхал а деш дагIа йиш йолаш дац вай. КПСС XXIV съезда Директивашка белгал ма даккхара кердача пятилетке юрта боахама деррига доакъош чIоагIа дегIадоаладе деза.

Укх пятилеткагIа ялата хьувкъам 4—5 центнер лакхбе декхарийла ба вай кхаш леладераш, иштта хьувкъае еза кхийола культураш а. Из дара эша резерваш республика боахамашка йолаш я. Iилма - тохкама учрежденеща, сорташ тохкача участкаша доахача толамаша къаьта хьагойт хувкъам лакхбара йолча торонех вай бизза пайда ца эцилга.

Парте юрта боахама материально - технически база даим чIоагIъеш хиларо дерригача боахамашка къахьегама овсарле лакха хилийтара мел эша хьалаш Iалашдьд. ХIаьта а цхьатарарча хьалашка чIоагIа эргаш бола хьувкъам кхебелга дIадаккха магац вайна.

ХIара шера дукхагIа хул республике хий дехка лаьттащ. Цу гIулакха дIаяхача пятилетке 35 миллион сом ахча дIадахийтад паччахьалкхено. ХIанз хий дехкаш 76 эзар гектар лаьтта да республике. Цхьабакъда уж лаьтташ тоадара дIадохийтар юхаметтаотташ-м дац — юкъера лаьрхIача цу лаьттан хIара гектара тIара чуэца ялат 23,5 центнер мара хилац. Цу тайпара хьувкъам вIалла хий ца диллача лаьттара а чуэца йиш я. ЛерттIа хий дехкара режим кхоачашъеш хилча хIара гектара тIара 45—50 центнер ялат чудара торонаш йолаш я.

Кердача пятилетке къаьстта чIоагIа теркам тIабахийта беза нийса севообороташ юкъейоалаяра де доладаь балхаш чакхдахара, дика фу кийчделген удобренех лерттIа пайда эцилген Iалашдара, лаьтта эрозех лорадара.

Хьайбай боахам айбара керттердар доакъара база чIоагIъелга да. Из де доагIа доакъара культураш дIаювш дола лаьтташ шерца деш цигара чуэцача баьций хьувкъам лакхбарца. ДукхагIа кийчде деза хьайбаша дика дуаши цар дегIах дика латаши дола доакъар. ХIара боахаме тоъал кийчъе еза сенаж, витаминии хьоар, феца йокъаю йол. ТIаккха хьайбаш дукхагIа дебаде а цар продуктивность лакхъе а йиш хургья фермай коллективай. Уж декхараш кхоачашделга дукхагIча даькъе юрташкарча Советий балхах тийша да. Цар даим терко е еза юрта боахама дешашта.

Дош лу Наьсарен трикотажни фабрика закройщица, депутата **М. Костоевайна.**

— КПСС XXIV-ча съезда решенеша вайгара дIадех Советий лоархIам айбелга, цар балха методаши формаши даим эргайоахаш тоаелга, — аьлар депутата. — ДукхагIа теркам тIахийта беза юрташ тоаяра, къахьегамхоша хоатташ дола товараш дукхагIа лоаттадара. Доккхий декхараш хьалхашка латт Советашта нах коммунистически кхетамца кхебеча а. Советаша шоашта еннача йоккхийча бокъонех пайда эцилга депутатий инициативах тийша хургда. Цу тайпара дика шоай декхараш кхетадеши нах керттера декхараш кхоачашдара оарцагIбоахаши я ТIой-Юртарен Iаьлий-Юртарен Советий исполкомаш. Боахама, общества социальнии культурнии вахарца дувзаденна дешаш дукхагIа къестаду хIанз къахьегамхой депутатий Советий сессешка, исполкомий заседанешка. ЧIоагIбеннаб депутатий харжархощара бувзам. Исполкомаша, цар отделаша каст-каста харжархошта хьалхашка отчеташ ю. Моттигерча Советий актива юкъебоагIа нах шоай декхар тешаме кхоачашдеши шоай коллективашка хьокхаме къахьегаши ба. ДукхагIа бола депутаташ лакхерчен юкъерчеи дешара заведенешка дийша ба.

Депутата декхар чIоагIа бехктокхаме хеташ кхоачашду аз. Цудухьа денна дикагIа къахьега гIерт со. Тха цехо цхьа бутт дIабахийтабац ший производственни заданеш кхоачаш ца еш. Цох доккхий хинна Iеш дац тхо, хIана аьлча лоалахарча цехашка а фабрика бIарча хьайийцача а дукха кхоачамбоацараш да. Цудухьа сай хьаькъали низи дIакхоачача балха Iаткъаш долчун духтIа яла гIерт со, хIаьта новкъостал дича из гIулакх хувцаргдолга хайча цIаккха се кхо а яьац.

Трубина тIа ва депутат **М. А. Мамаев**, респотребсоюза председатель.

— КПСС XXIV съездо потребкооперацe болхлошта хьалхашка доккхий декхараш оттадаьд, — йоах депутата. — Парте тхогара дIадех наха чIоагIа хоатташ дола товараш царна дукхагIа лоаттаделга. Кердача пятилетка парте экономически политика керттерча даькъе наьха хьал-торо айяра тIаерзаяь хиларца дувзаденна да из. Цудухьа оаха тхоай керттера декхар лерхI советски наьха ирзера вахар хьакхоаллача оахоша лоацаш дола дакъа денна доккхагIа хилийтар.

Республика потребкооперацe болхлоша бархIлагIча пятилетка товарооборота план дикка тIехкхоачашйир. Заданел совгIа хьайицар бахача нахагара юрта боахама продукташ, бедал, лийрхIачул дукхагIа хьалдаьд капитальни гIирсаш, дукхагIа кийчдаьд халкъа эша товараш.

Цхьабакъда тха балха юкъе дукха кхоачамбоацараш а да. Обслуживанеи торговлеи культура лоха я. Торговле бокъонаш телхаеш моттигаш нийслу.

Советаша даим шоай бIарг кIала лоаттаде деза потребкооперацe балха гIулакхаш. Торговлеи наха гIулакх лоаттадечен нийслу кхочамбоацараш дIадахара шерра къовсам лоаттабе декхарийла ба депутаташ.

Торговле дешашта боагIаш бола теркам тIаухийт Шелковской района Червленски станични Совето (председатель Е. В. Мащенко). ДукхагIа йола тикаш, торговле кхийола точкаш самообслуживанe системагIа болх беш я цига. Товарооборота планаш кхоачаши тIеххкхоачаши ю. Цу тайпара дика латт из гIулакх Грозненски района Пригородненски, Наурски района Ищерски, Ачхой-Мартана района ШаIами-Юрта Советашка. Цар депутаташа цахаддаш тIахьожам лоаттабу торговле бокъонаш телха ца яйтара, обслуживанe культура лакхъяра.

Цунца цхьана белгалданза даргдац Ачхой-Мартана, Сунженски, Урус-Мартана районашкара юрта Советаша торговле гIулакхаш тесса леладелга.

Дукххача юрташкарча торговле болхлоша чIоагIа хало оз помещенеш ца хилар бахьан долаш. Цу гIулакха тхона кердача пятилетке хьахьожадаь ахча дукха дац — 14 миллион сом. Цудухьа из гIулакх кхоачащдеча промышленни предприятеша, колхозаша, совхозаша дакъа лаьцача чIоагIа бакъахьа хет. Цхьабакъда духхьал Наурскии Ножай-Юртен районий цхьадолча боахамий кулгалхой мара бац торговлена эша хьалаш Iалашдара оарцагIбоалаш.

Хьаьцаргья вай Сунженски района «Победа» колхоз. Из экономически чIоагIа боахам ба, хIаьта а тика помещенe хьалъяра дош къоастадаь болаш бац цун кулгалхой. ТIаккха тIеххьарча шерашка кхаччалца экономика мела хиннача Ведана района Орджоникидзе цIерагIчен Ножай - Юрта района Гагарина цIерагIчен колхозий-м вIаштIехьдаьннад шоай юрташка тикаш хьалъе ахча хьожаде, хIаьта цар цу гIулакха дIадахийта ахча юхаметта а оттадергда потребкооперацe.

Моттигерча Советаша чIоггIа теркам тIабахийта беза торговни предприятеш дукхагIа эшшача моттигашка хьаеллара, цар балха режим чIоагIъяра деша. Наьха хьашташ дизза кхоачашдара тайп-тайпара товараш дохка предприятеш хьа а еллаш царна специализаци елга Iалашде деза.

Къамаьл де дош лу Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоза бригадира, депутата **А. Н. Денисовайна.**

— КПСС XXIV съезд вай вахаре Iалаьмате йоккха веха я. Цун решенеш кхоачашъяра шерра социалистически яхь йоаржаяьй тха района предприятей къахьегамхоша, кхаш леладерашен фермай болхлошен. Цар дош деннад шера план 25 октябрь тIакхачаш кхоачашъе. Шу чакхдалалехьа 25 эзар тонн меккдаьтта, I миллион кубометр газ яккха, 1 миллион банка консерваш кийчъе, хIара гектара тIара 27 центнер ялати 190 центнер баьцадаараш даха лаьрхIад цар. Иштта доккхий декхараш тIаийцад хьайбаш леладераша а.

Тха колхоз укх тIеххьарча шерашка хьайсай продукташ йохка езачул кIезигагIа йохкаш хьенай. Укх шера тоадала доладеннад гIулакх. Фуаш дохкара ах шера задани 112 процент кхоачаш а яь 1670 эзар фуъ дохка аьттув баьннаб тха, доагIачул тIех дехкад дулх. Цхьабакъда шура соахкарчул дукхагIа йоаккхе а план кхоачашъе магац тхона.

Боахама механизатораша района кхаш леладерашка кхайкарал даьд итт дийнахь деррига ялат чуийца доаккхаргда вай, аьнна. Шоай дош гIулакхаща чIоагIдеш ба тахан ялат чуэцаш бола комбайнераш Аксютичев Илья, Азаров Петр, Токарев Иван, кхыбараш. Норма хIара денна цкъан ахаззея шоззея тIеххкхоачашъю цар.

Тха баьцадаараш кхедеча бригада дIадахача шера хIара гектара тIара 320 центнер помидораши 200 центнер нарсаши яьхар. Укх шера уж кхы а дикагIа хьувкъае гIерт тхо.

Баьцадаараш кхедара пайдане дац, пагахьа санна уж моша доллаше а наьха кхачанна юкъе ца хуле. Ассински заводо договорах ше дIаэца езаш хиннача кабачкаех кхоалагIа дакъа а дIачуийцадац. Юхейнсараш хьайбашта йоаье йийзар тха. Колхозе вIаштта диъ шера хьалъеш латта завод хьалъяь йоаккхаре царех пайда эца йиш хургьяр боахама. ХIаьта заготовителаш тханцига боагIа викъ кIайлача мо мара гуш бац. Из дош къоастаделга дех аз шугара.

Сай, мугIарерча колхозхочун, паччахьалкхен дешаш къестадеча дакъа лаца бокъо хиларах дог чIоагIа айденна я со. Аз лег тIара баркал оал партенеи правительстванеи иштта сай сий дарах. Цар хьийхача паьхк тIара лоарзагIа ца йоллаш дIахо яха дош лу шоана.

— КПСС XXIV съезда решенеша вайна кIаьгга хьагойт халкъа боахама планаш кхоачашъяра, правонарушенеш ца хилийтара парте мел йоаххо ю, — аьлар республика юстице министра, депутата **И. А. Албастова.**

— Советаш боккха болх бе декхарийла я социалистически доалахье лораеча, общественни порядок телха ца яйтара, пахаддаш къовсам лоаттабе беза цар правонарушенеш ечарца. ХIанз а тIехьа болаш ба обществана пайда ца барал совгIа вай вахар ийрча дсахараш, наха даим зулам дераш.

«Общественно - пайданеча къахьегамах кIалхарбувлачарца лоаттабу къовсам чIоагIбарах» яха закон вайцига дицденнад аьнна хеталургда, цхьан шереи ах шереи пу законагIа уголовни бехк баьраш веррига а виъ саг мара воацилга хайначоа.

КIезига бац вай юрташка ахкан хана шин-кхаь бетта кхычахьа ахча даккха а бахе цигара цхьабаьхкачул тIехьагIа юха ахка тIаккхаччалца болх ца беш багIараш, харцахьа лелараш. Царгара доккхий зуламаш дувл.

Цу тайпара нах болаш хиларо вайга хьагойт юрта Советий исполкомаша царца лерттIа болх беш боацилга.

Съезде Л. И. Брежнева яьча доклада тIа белгалдаьд партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеша шоай низ дIакхоачар де деза къахьегамхошта правови кхетам балара, аьнна. Кепайоазоп тIа, радион телевиденеи гIоллеи правови знанешта пропаганда ярах долаш дац из гIулакх. ХIара саг правови знанеех бола кхетам болаш хилийтара ерригача городашкеи юрташкен цу тематиках шерра лекцеш, докладаш ешилга Iалашданза даргдац.

Шоай района боахамаша пятилетка хьалхара шу аьттув болаш дIадоладар а толаме чакхдоаккхаш хилар а хьагойташ дар КПСС Шелковской райкома хьалхарча секретара, депутата **Г. Г. Самарске** даь къамаьл.

Тха районен юртийн Советашка 13 июне 524 депутат хержав, тха депутаташа шоаш къахьегача коллективашка организаторски декхар дизза кхоачашду. Цудухьа дикка айеннай тха боахамий экономика. Соахкарчул дикагIа дийбад хьайбаш. Ах шера планал совгIа 320 тонн шура, 270 тонн дулх дехкад. Ялат дохкара план хIанзле кхоачашъяьй районо.

Дукха гIулакхаш чакхдаха деза Советий юрташка. Цар декхар да боахама кулгалхошца цхьана юрташ тоаяр, цига больницаш, школаш, культпросветучрежденеш хьалъяр.

Дукха тайп-тайпара объекташ хьалъе йолаяьй района юрташка. Сары-Су яхача юрта школа хьалъе болабеннаб, диъ шера колхозийи совхозийи чотах 1320 школьни моттиг йола здание яь баьннаб.

Хоржамаш деча хана депутаташта дукха пайдане наказаш тийннад наха. Царех цхьадараш касталацха кхоачашдаь даргда. Цхьабакъда царца да тха тхоай низаца кхоачашдулургдоацараш а, цудухьа республикански органашкара гIо дех оаха. Района къахьегамхоша ер пхелагIа шу да бувзама узлага сатувса. Районни центре боккха кIоаг бакьхкачул тIехьагIа уж балхаш соцадаьд «Ремстройтресто».

Дубовская станицерча «Путь к коммунизму» колхоза ший инициативагIа юрта реконструкци е болабеннаб. Цу гIулакха эша проектно - сметни документаци кийча я. ХIанз уж балхаш дIадоладаьд цар. Из пайдане гIулакх массанахьа хьаллоацилга Iалашде деза Министрий Совето. Пятилетка хьалхарча шин шера шиъ хьайбай комплекс хьалъя яккха лерхI районо. Цу тайпара комплексаш района кхыча боахамашка а йича бакъахьа хургьяр.

Къамаьл де дош лу Надтеречни райисполкома председатела **Д. Завгаева.**

Парте шоай балха доархIам лакхбара еча йоакхоина дикача гIулакхашца жоп дала гIертача тха района моттигерча Советаша наха юкъе беш бола болх тоабаьб, — йоах цо. — Боахама кулгалдара теркам тIаахийтарал совгIа гхоай бIарг кIалара дIадалийтац оаха наха культурни гIулакх лоаттадара, уж балха дIанийсбара дешаш а. ДукхагIйолча юрташка бытови павильонаш хьалъяьй, наькъаш тоадаьд, наха чуIе 120 квартира йола цIенош хьалдаьд.

ДIахо оратoро дувц района юрта боахама къахьегамхоша хьайбай продукташ йохкара ах шера план толамца кхоачашъярах.

— Районе 40 эзар саг а вахаш 14 юрт я. Соахк цига вахача хIара сага 98 кепига маьха мара бытови гIулакх даьдац. Дукха ба тха юрташка телевизораш, холодильникаш шоай доалахьа йола нах, Iалаьмате дукха-ха йоаю цар уж тоае Грозне ухаш. Цудухьа оаха чIоагIа дех наха гIулакх лоаттадеча министерствагара тха районе быткомбинат хьаеллилга.

Цхьайолча юрташкара школаш чIоагIа воча хьала тIа я. Министрий Совето «Грозвино» объединена тIадилладар тха районе школа хьалъелга, цхьабакъда хIанз а вIехьа хIама даьдац пар цу гIулакха. Мала хий доацаш хала хьувз тха цхьайолча юрташкара къахьегамхой.

КПСС обкома, республика Лакхехьарча Совета, Министрий Совета тешам лу нов. Завгаева шоаш вйслагIча пятилетка заданеш кхоачашъяра шерра къовсам боаржабергхиларах.

Трибуна тIа я Советски района Асланбек - Шериповски юрта совета председатель **А. Д. Дудаева.**

— Советски паччахьалкхен демократи эггара дикагIа гучайоал Советий гIулакхашка гIолла. КПСС XXIV съезде Л. И. Брежнев ма аллара Советаш Iалаьмате боккха ниа ба. Съезда документашка хоадамболлаш белгалдаьд Советий лоархIам дIахо а лакхбергхилар. ХIаьта укх тIеххьарча хана парте цу даькъе кIезига а даьдац. Районийи юртийи Советий бокъонаш дикка лакхъяьй, материально - финансови база чIоагIъяьй.

КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяра тIагIертта къахьегаш йолча тха районерча Советаша дукха теркам тIаахийтаб боахама кулгалдараи къахьегамхошта коммунистически кхетам балараи. Денна чIоагIлуш латт депутатий харжархощара бувзамаш.

Тха Ленина цIерагIча колхозо дIаяхача пятилетка заданеш тIехкхоачашйир, хIаьта 1970 шу пайда а луш чакхдаьккхар.

Хувцаденнад тхо дахача юрта сибат а. Водопровод йиллай, бани яьй, наькъаши тIаьши тоадаьд.

Долаш да кхоачамбоацараш а. Боахама экономика хIанз а мела я. Из дукххача даькъе оаха беча организаторски балхах тийша да. Из боагIача тайпара дика лелала гаьна да.

Тха юртара бераш кхаь сменах дешаш да. Наьха цIагIа чу улл юрта Совет а. Уж объекташ хьалъяра новкъостал дех оаха.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) Ачхой-Мартана района «Овощевод» яхача совхоза тракторист, Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат Асхабов Ахьмад, «Лермонтовский» совхоза звеньевой, Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат Матаев Берса, Наьсарен района Совхоз - техникума тракторист Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат Часыгов Лаша, СМУ-4 бригадир Социалистически Къахьегама Турпал Хаджиев Шамсудин.

С. ХАКИЕВА сур.

Мандатни комиссе председатела Н. Я. ПРАВЕНЬКЕ доклад

Новкъостий депутаташ!

КПСС XXIV съезда исторически решенеша политически къахьегамен хьинар Iалаьмате чIоагIа айдаьча хьалашка чакхдаьлар 1971 шера 13 июне РСФСР Лакхехьарча Советен, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен, къахьегамхой моттигерча Советашка депутаташ оттабара даь хоржамаш.

Харжархой активность лакха йолаш, советски халкъа бартцхьоагIо чIоагIа йолгеи из Коммунистически партена гонахьа кхотаденна долгеи хьагойташ массанахьа дика вIаштIехьдаьха чакхдаьлар хоржамаш.

Хоржамашта хьалхарча собранешка къахьегамхоша цхьа барт болаш хьаллаьцар Советски паччахьалкхен чухьареи арахьареи политика, Коммунистически партеи Советски правительстваи вай социалистически Даьхен экономически обороннии низ чIоагIбара, советски халкъа культуреи хьалтореи дIахо дегIайоалаяра чакхдаьха гIулакхаш.

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета хоржамаш дара 1971 шера 16 марта арадаьннача Нохч-ГIалгIай Лакхехьарча Совета Президиума указагIа республике вIашагIъеллаяр 149 хоржамий округ. Ерригача хоржамий участкашка чакхдаьлар хоржамаш.

Хоржамаш дара кхаж тоссаш хилар 544369 харжархо, е кхаж тасса безача берригача харжархоех 99,99 процент. Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа оттабаь кандидаташ хьаллоацаш кхаж тессар 542.421 харжархочо, е кхаж тоссаш хиннача берригех 99,64 процент. Депутаталла харжа оттабаьча кандидаташта духьала 1948 саго кхаж тессаб е хоржамашка кхаж тоссаш хинначарех 0,36 процент.

Нохч-ГIалгIай АССР Конституце 31 статьяга хьежжа пхелагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета берригача депутатий полномочешка хьажар мандатни комисси.

Центральни хоржамий комиссе хьаденнача депутаталла харжа оттабаьча кандидаташта хIара хоржамий округе гIолла регистраци еш оттадаьча протоколашка, кхаж тоссаш ерригача окружной комиссешка оттадаьча протоколашка, центральни хоржамий комиссега кхаьчача кхыча документашка хьежай мандатни комисси.

Мандатни комиссе сессега хоам бу Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совете депутаташ ерригача 149 хоржамий округе гIолла Нохч-ГIалгIай АССР Конституце «Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совете депутаташ харжара йолча положенега» хьежжа чакхдаьккха долга. Депутаталла харжа отта а баь регистраци яь берригa кандидаташ депутаталла хержа а хержа шоай цIерагI Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совете викалаш хила полномочеш еннай царна харжархоша.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара йолча Центральни хоржамий комиссе а окружной хоржамий комиссешка а хоржамаш нийса даь дац аьнна цхьанна а округера жалобаши заявленеши хиннац.

Лакхехьарча Совете хержача депутатий составо къаьгга хьагойт социалистически строя боккъонца йола демократизм. Депутаташта юкъе 80 болхлои колхозхои ва, е берригача депутатех 53,7 процент, 69 предприятей, производственни объединеней, колхозий, совхозий кулгалхойи промышленностей юрта боахамен специалисташи ба. Царех 9 Iилман доктори кандидати ва, иштта цу юкъебоагIа культура, просвещене, здравоохранене болхлойи партийни, советски, профсоюзни, комсомольски болхлойи.

Депутаташ — болхлойи колхозхойи турпала болхлой классаи колхозни ахархойи сийдолашагIа бола викалаш ба. Царна юкъе дукха ба бархIлагIа пятилетка кхоачашъеча хьинаре дакъа лаьца производства мастераш.

Депутатех бархI саг Социалистически Къахьегама Турпал ва, 111 сага СССР ордени медалаши еннай.

Депутаташта юкъе 65 кхалсаг я е 43,6 процент. Кхалнаха паччахьалкхен гIулакхашта юкъе хьинаре дакъа лацаро хьахьокх маIача наха нийсса кхалнаьха а бокъонаш я аьнна Советски конституце хьаяхайкаяь принцип боккъонца кхоачашъеш йолга. Лакхехьарча Совета депутаташ бола кхалнах — заводашкеи фабрикашкеи хьалхле лелаераш, колхозийи совхозийи къахьегамхой, лораш, хьехархой.

Депутаташта юкъе 87 саг КПСС члени членалла кандидати ва е 58,4 процент, парте боацараш 62 саг е 41,6 процент, 23 депутат е 15,4 процент — ВЛКСМ членаш ба.

Нохч-ГIалгIайче бахача цIс къамех бола нах хержаб къахьегамхоша республика Лакхехьарча Совете, цу даькъе 58 нохчо, 69 эрсе, 16 гIалгIа.

Депутатий цу тайпарча составо советски наха барт - цхьоагIон вошали долаш вIаший гIулакхаш леладелга, ленински къамий политика башхалойаш, деррига къамащи народностащи боккъала йола нийсхо йолаш, Коммунистически парте къамий кадраш кийчъяраи кхетаяраи даим йовхо еш хилар а уж паччахьалкхен гIулакхашта кулгалдара хьежаелга а хьагойт.

Лакха образовани йолаш хиларца белгала я депутатий состав. Лакхера, чакхъяккханза лакхереи юкъереи образовани йолаш 136 саг ва е берригача депутатаех 91,3 процент.

Лакхехьарча Совета укх составера 102 депутат е 68,5 процент хьалха дIаяхача йиъазлагIа хержача Лакхехьарча Совета депутаташ хиннабац.

Лакхехьарча Совете бахийтаб тайп-тайпара ха йола нах. 30 шу даланза хержа 38 депутат ва, 31 шерагара 40 шерага кхаччалца ха йолаш 34 депутат е 22,8 процент, 41 шерагара 50 шерага кхаччалца ха йолаш 48 депутат е 32,2 процент, 50 шерал тIех ха йолаш 29 депутат е 19,5 процент.

Долче, депутатех дукхагIа бараш уж ба йоккха опыт йола нах, Советски Iаьдал доаккхаши лорадеши бирса школа чакхъяьккхача ноахален викалаш, болхлойи ахархойи моастагIашца къовсам а лоаттабеш социализм хьалъеш хиннараш. Царца цхьана республика Лакхехьарча Совете хержаб хапага диллача дукха къона депутаташ а. Цу тайпара опыт йолча къаьнача кадращца цхьана кагирхой хиларо кIаьгга хьагойт кхувш йоагIача тIехьено дай гIулакхаш хьаллаьцалга, ленински традицешта уж тешшаме болга.

Новкъостий депутаташ! ПхелагIа хержача Лакхехьарча Совета КПСС XXIV съезда решенешкара хьадоагIа паччахьалкхен, боахамен социально - культурнии лоархIаме дешаш чакхдаха деза.

Депутатий составо шеко йоацаш алийта йиш хулийт цар Лакхехьарча Совете, массазарча комиссешка, хоржамий округашка Советски паччахьалкхе чIоагIъяра, КПСС XXIV съезда исторически решенеши пятилетка заданеши кхоачашъяра, республика экономикеи культуреи эргаяьккха тоаяра тIагIертта болх бергхилар.

РАЦИОНАЛИЗАТОРИЙ ГIУЛАКХАШ

Ерригсоюзан машиннаькъа дечача цIейна дикача къахьегама толамашца накъабоагIа Грозненски локомотивни депо новатораш. Ер шу доладелча денз цар кийчъяьй 130 рационализаторски предложени, царех производствана юкъейнхьача 80 предложене 15 эзар сом пайда баьб паччахьалкхенна, из хул соахкарчул шозза дукхагIа.

Локомотивий приемщикаш Р. Джабраилова, слесара Дюков Александра дукха лоархIаме рационализаторски предложенеш кийчъяьй. Тепловозашта опрессовка яре йолча стендана модернизаци йир слесараша А. Мизаева, Н. Мишина еннача предложенех, по торо хилийтар локомотиваьшта шозза сихагIа ремонт яйта.

Шоай предприятена доккха новкъостал ду Серобабин Евгений керте латтача экспериментальни бригада. Цо укх шера кийчъяьй 21 рационализаторски предложени.

* * *

Грозненски дистанце коллективо къаьстта дика къахьег пятилетка хьалхарча шера. Итташ километраш долча машиннаькъашта ремонт яьй цар. Массехк бутт ба цхьоалагIча околотка коллективо хьалхара моттиг лелаю. Из городе Назране я. Цу коллективана керте латтача наькъий мастера нов. Могушкова дика вIаштIехьбаьккхаб ший коллектива болх. Цига сий деша лоархIаши ба дукха ха йоашаш паччахьалкхен деза совгIаташ денна Н. Арапиев, наькъий обходчик В. Борзенко, С. Саркисян. Царна еннай Къахьегама Шеча Байракха орденаши «Знак почета» яха ордени.

* * *

Шоай цIей дика дезду машинист-инструктор Стояльцев Виктор керте латтача тепловоза водителаша кагирхоша. Ударни къахьегаш ба къона машинисташ, цар гIончаш. ХIара сменагIа нормаш тIехкхоачашъю цар. ДIабахача бетта план ханал ши де хьалха кхоачашъяьй. Планал совгIа дIа-юха бихьар 30 эзар тонн халкъа боахама мухь, кходир 27 тонн дизельни доагор. Июль бетта 15 ден задани а тIехкхоачашъяьй цар.

Г. АНОХОВ.

СУРТА ТIА: кIирандийнахь Грозненски форда тIа.

С. МЕГРАБОВА сурт.

НОВКЪОСТИЙ ДАГГАРА Я

Грознески «Терек» яхача фирма шоллагIча филиала № 2 йолча цехе укхаза а дIа а станокаш тIа болх беш ба тайп-тайпара ха йолалкхалнах.

...Обойни отделени. Укхаза даь йистедоал гIандаш. ГIанда гIайба дикагIа мишта бергба къонача йоIа хьехаш йоалл юккъерча ханара кхалсаг.

— Боамби, цхьаннахьа дукхагIен вокхазахьа кIезигагIен хургбоацаш, цхьатарра нийсбе беза, къаьстта йистошка, — йоах цо. — ТIаккха, дIатаяхе, ше кийчбаь гIайба хьа а нийце, дIахьокх.

— Гой хьона, Iа боамби лерттIа нийсбаь чубулле, цхьаннахьа а бог ца ягIаш, чуккхийтта моттигаш йоацаш, шаьра хургба гIайба. —

Иштта говзал Iомаяра новкъостал ду цу отделене обойщица йолча Бекаева Шазе керда балха баьхкача къонача мехкараштa. Дикь шера цу чу болх беш кIезига нах бац цо Iомабаь.

Эггара хьалха укхаза 1963 шера балха йоагIаш цхьаккха говзал яцар Бекаевай. Тайп-тайпара дола гIон балхаш дора цо. Цхьа ха яьлча гIандаш дара эша дахчаш сеттаеча балха отт'из. Цига белгалйоал Шази болх дика беш, говзал сиха караерзаеш, къахьегама дисциплина йолаш хиларца.

Балха ерригача процессе цхьаннахьа гIалат хуле, гIанд сокхат доаллаш хургда. Бакъда, дукхагIа говзал эшарех ба обойщика болх. Дикь шу хьалха цу балха тIа хьожаю Бекаева.

—Доккха новкъостал дир сона цу хана Барзаева IайнаIас, — йоах Шазе. — ХIанз керда саг тхоаш долча балха массаза воагIа дагадох сона из, цунна новкъостал де дог доагIа.

Ше балха енача хана денз план кхоачаш а тIехкхоачаш а еш хьайоагIа Бекаева.

— ВорхI шу да укх цехе аз болх бу, — йоах мастера Погорелова Зинаида Михайловнас. Шийга бе аьнна болх дукхьале ца еш, бIу ца къожабеш, дика беш хьайоагIа из. Хьаьпала а дог цIена а къахьегаш саг я Шази. Эшшача новкъостал де кийча я.

Дукха Сийлен грамоташ, ахчан премеш тийннай Бекаевана, хIаьта байнача бетта цунна елар «За трудовое отличие» яха медаль.

КIезига бац тха цехе Бекаевас санна дика къахьега болхлой. Уж ба столяр Павлов Николай, шлифовщица Писанкова Галина, отделочница Рыжова Надежда, кхы дукха бараш а. Цар дами тIехкхоачашъю балха план.

Керда пятилетка къахьегама толамаш доахаш дIайолаяьча, дукккхача къамех болча, цхьа йижарий санна барт тайнача болхлой коллективе хьалха латтарех я Бекаева Шази.

Ю. ЮСУПОВ.

БОЛАТ ЛОАЛАДЕРИЙ ЦIЕЙ

Грознерча Октябрьски революце орден лелаеча «Красный молот» яхача завода болат лоаладераша металлурга Ди 1971 шера белгалдоаккх КПСС XXIV съезда решенеша политически къахьегамен хьинар айдаьча хьалашка. Болат лоаладарай болата оатхалаш хьаяраи бархIагIча пятилетка план ханал хьалха кхоачаш а яь, завода болат лоаладерий коллективо производства темпаш лакхъяьй кердача пятилетка хьалхарча шера. Ах шера болата оатхалаш яра план 105,6 процент кхоачашъяьй. Цеха коллективо иштта толаме кхоачашъяьй кооперировани постаькай ах шера план а.

Технически прогресс лакхъяра даькъе завода керттерча цехех я болат лоаладеча цехе коллектив. Цехо бизза кхоачам бу мехкдаьтта доахачеи газовии промышленноста чоалхане оборудовани хьаяра эшача болата литье-ца. Дика барт тайна, шерра-шера паччахьалкхен план кхоачашъелга Iалашдеш йола коллектив вIашагIкхийттай цехе. Цех техничеcки дегIаахара шовй къахьегамца новкъостал деш болча цеха специалисташта юкъе керттера моттиг дIалоац: цеха начальника А. С. Гафта, цун заместителаша А. А. Коноплевеи С. П. Коваленкоси, технологически бюро начальника В. Ф. Цыганкова, планово - распределительни бюро начальника В. С. Фролова, инженераша Ш. Ш. Вайстуба, Б. Я. Садыкова, М. М. Петрова, Н. И. Алешина, модельни участка начальника К. Д. Емельяненкос, кхычар. Укх тIеххьарча 10 шера, цехе болх беш бараш лоадама хувца ца луш, шозза хIана, хийнаяц аьнна дукхагIа арахийцай болата литье, хIаьта хIанз, проектни мощностагIа лаьрхIа хиначул 1,6-за дукхагIа хьаю цехо болата литье. Иштта дукхагIа арахец нийсача кепацха хьаеча, отливкаш хьаяра эггара прогрессивнегIа лоархIаш йолча моделашта лаьрхIа литье а.

Уж толамаш даьхад технически кийчо дика яра а производствои къахьегами вIаштIехьбоаккхилга эргадоахаш тоадара а чотах. Масала, цехерча мартеновски пийшкашта меттел электроплавильни пийшкаш оттаяьй. Цо новкъостал даьд зехьа йоагаеш йола шихтовой материалаш 1 процент кIезигъяра, доацача гIулакха йоаго хIама ца йоагаяйтараи пийшкаш сов йIоахьяларах сайце латташ йоаккхача ханах совнагIа тела алапи кIезигдараи (юкъера лаьрхIача из хул 750—800 тонн мазут, 1260 эзар кубометр газ, 2400 — 2500 сом алапи), хIаьта иштта мартенашта капитальни ремонт ярга додар 20—25 эзар сома кIезигдара, пайда хьа ца луш дIаухаш дола кхы тайпа рузкъа кIезигдара. Производственни майдаш шеръяр дукха цехера араяьхай отжигательни пийшкаш, формаш, стержнеш кийчъеча, литье цIенъеча процессашта механизаци яьй, кхыйола мероприятеш чаккхъяьхай. Завода болат лоаладеш йола цех тахан шихтовой материалаш пийшкашка дIачутувсаргара йолаенна отливкаш бокъонца цIенъялцца йола ерригa производственни процессаш йизза механизаци яь цех я.

Технически боарам лакхбара нийсса цехе чакхйоахаш я производствои къахьегами вIаштIехьбоаккхилга эргадоахаш тоадара мероприятеш а. Масала, продукци бокъонца яь йистеяьначул тIехьагIа лу болхлошта къахьегамах боагIа мах, тIаккха цо новкъостал ду къахьега болхлой кIезигагIа а болаш производственни заданеш кхоачашъяра, производства ритмичность лакхъяра, продукци дикагIеи дарегIеи хилийтара. Дукхха ха хьалхагIа денз I декаде цехе арахеца литье бетта планах 30—34 процент хул, хIаьта цхьан боарамагIа чоалханеи дозал долаши йола из хьаярга дIабода мах химически мехкдаьттаи машиностроене Министерства, предприятешкарча юкъерча маьхал лохагIа ба.

Цеха технико - экономически хьокхамаш тоадара новкъостал даьд цеха болхлой социалистически яхьа шерра юкъеозаро, тIайица декхараш дIадовзийтарои хIара денна уж кхоачашдара учет лелаярои. чакхйоахача общественни мероприятешка цеха болхлоша хьинаре дакъа лацаро. Масала, 1970 шера 1 октябре денз 1971 шера 1 июле кхаччалца производства резерваех пайда эцаргеи экономе режимагеи Ерригсоюзни хьажаре дакъа лаьцар болх беш боарий 3 даькъах шин даькъо. Цар 183 предложени еннай. хIаьта царех 162 хIанзле производствана юкъе а йихьа 212 эзар сом кхоаьд. Хьажар долча юкъагIа дукха маькера предложенеш чакх а яьха 274 тонн металли 138 эзар киловатт - сахьат электроэнергии кхояьй. Лохъенна зехьа йовш йола хIамаши дIадодари.

Цеха коллектив цкъа санна, дукххаза а котйиннай чурча социалистически яхьс, карара карагела, завода ЦIе байракх тийннай цунна. Цехерча дукххача болхлошта коммунистически къахьегама ударник яха сий дола цIи еннай. Царна юкъе хьокхамаш дикагIа да формовщикий: Н. А. Ковалевича, В. Т. Кононенко, А. А. Сажина, Къахьегама Шеча Байракха орден еннача О. А. Джангазиева; стерженщикий: В. И. Лукьянцева, И. П. Горло, Н. И. Афанасьева; обрубщикий: Октябрьски революце орден еннача А. Н. Арбузова, Б. А. Арефьева, И. В. Андреева, кхычар а.

1971 — 1975 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара пхе шера планах йолча КПСС XXIV съезда Директивашка мехка металлургашта хьалхашка доккхий декхараш оттадаьд. Царех да болати прокати дукхагIа хьаяр, металлах пайда эцара эффективность дикка лакхъяра металлоизделей дикал тоаяри ассортимент шеръяри.

Уж декхараш шоаш ма дарра «Красный молот» завода болат лоаладерашта а доагIа. 9-ча пятилетке литьеи слиткаши 21 процент дукхагIа, цу хана завода чурча гIулакхашта лаьрхIа фасонни литье 1,7-за дукхагIа хьаеезаш я болат лоаладеча цеха коллектив фонтанни арматура хьаеча цехий блок эксплуатаце дIалуш хиларцеи скважинашкара араетта хIамаш юхакъувла оборудовани хьае йоларцеи дувзаденна. ДукхагIа кийчъе езаш йола литье хьаелга Iалашдара болат лоаладеча цеха реконструкци е лаьрхIад кхы тIа а пролет хьалъярца, хIаьта иштта отливкаш хьаяра дикагIа йола методаш юкъехкахьа а заготовкай дикал лакхъе а лаьрхIад. Укх шера сентябрь бетта 75 шу дуз завод йилла. Болат лоаладераша, завода ерригача коллективо а санна, къахьегама кердача совгIаташца паччахьалкхен план ханал хьалха кхоачашъярца белгалдоаккхаргда из ди.

К. ГОЦКИЙ,
«Красный молот» завода керттера экономист.

Грозненски «Автоспецоборудование» яхача опытно - экспериментальни завода болхлошна чIогIа сий деши лоархIоьш а болата оатхалаш нийса кепаш хьаьчу формовщица - модельщица Пущина Анна Герасимовна. 30 шу да цо цига къахьега. Цу шарашка йоккха балха опыт Iоваьй цо.

Цудукха цун вIаштIехьдоал хIара норман 150 процент кхоачашъе. Цхьаникха санхат доцуш хуьл цо кийчъяь продукци.

СУРТА ТIА: кийчача продукцега хьожаш я формовщица - модельщица А. Пущина.

С. ХАКИЕВА сурт.

Тахани кхоанеи хургда

17 ИЮЛЬ

В. И. Ленина цIерагIа Майда. 20.00. Хронико - документальни фильм хьокхаргда.

В. И. Ленина цIерагIа Дворец. 11.00. «Малышок» яха кинотеатр. «Фаьлгий дунен тIа» яха киноутренник. «Золушка» яха художественни фильм. 18.00. Баьццара театр. Духовой оркестр. 19.00. «Атеист» яха журнал. «Знахарство медицинея» яха страница. 20.00. Баьццара театр. Вокальни студе концерт. Программаца къаьнара романсаш, эрсий халкъа иллеш, опереттацара дуэташ, Советски композиторий иллеш.

Н. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 20.00. «Фаьлгах бакъдар де хьакхеллад вай» яха киносайре.

С. М. Кирова цIерагIа парк. 11.00, 16.00. Ловзараш, аттракционаш. 18.30. «Нохч - ГIалгIайче бусалба ди чуболар», яха кинолекторий. 19.00. Баьццара театр. Симфонически оркестр. 20.00. Документальни фильмаш хьокхаргда.

Химикий культура Дворец. 15.00. Къонача поэта клуб. Дика гIа болча чтеций конкурс. «Парти — вай рулевой» яха кинолекторий.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 17.30. Ахкан беш. «Ди — халкъа моастагIа» яха журнал.

18 ИЮЛЬ

В. И. Ленина цIерагIа Дворец. 9.00. «Малышок» яха берий кинотеатр. «Довзача фаьлгий дунен тIа». — Киноутренник. «Василиса прекрасная» яха фильм. 18.30. Кинотеатра фойе. «Борис Лавренева творчество» яха беседа. 18.00. Баьццара театр. ТIема ханара ашараш локх духовой оркестро. 19.00. «Ленински быта сурт» яха лекци. 20.00. «Ильича вахара оагIонаш» яха кинолекторий. 20.30. «Хьокхаме саг йоалаярийнгари» яха кинолекторий.

Н. К. Крупская цIерагIа культура Дворец. 10.00. Берий кинотеатр. 16.00. Берий художественни самодеятельноста концерт. 19.00. Машиннаькъахой парк «Машиннаькъа транспорт — кердача пятилетке» яха лекци. 20.00. Кинофильм.

ФУТБОЛ

«ТЕРЕК» КОТЪЯЬЛАР.

Самардийнахь класс «А» шоллагIча лиге кхоалагIча зоне чуйоагIача футбольни командашта юкъе хьалхара моттиг яккхара аргIанара матч хилар. Грозне Орджоникидзе цIерагIча стадионе вIашагIкхийттар г. Горький «Волгаи». «Тереки» командай футболисташ. Хьалхара гол йийттлагIча минуте хьаьший наIарашка Якушкина чутехар. «Терека» футболисташ шоай совле лорае гIерташ защите бахар. Хьалха цхьа Синько мара вацар. Из дукха теркалвеш бацар хьаьший защитникаш, цудухьа, вай защитникаша шоай наIарашкара хьалтеха бурган цо атта хьаьший наIарашка чутехар.

Счет 2:0 йолаш котъяьлар «Терек». **Х. МАГОМЕТОВ.**

Доазол дехьара

ТIЕМА КОНЦЕРНАЙ ЦЕНТР

БОНН, 15 июль. (ТАСС). Бавария яха Малхбузен Германе лаьтта ФРГ тIема промышленноста центр а хинна дIаоттарах тешаву даннеш йоалаю «Ди тат» яхача прогрессивни газето. Статистически даннеш тIара яхачох, белгалдоаккх газето, бундесвера из хьаяьча хьалхарча деношка денз герз хьадара йола пхьоалле а хинна дIаотта йолаеннай Бавари. Цунна юкъе доккха «дакъа» лаьцар хьалха хиннача оборона министра, ХСС председатела Штрауса.

Ше министр волча хана, цо ший доттагIашка, баварски промышленни фирмай даьшка кхачийтар мехка чухь кхоачашдеш хиннача бундесвера деррига заказех кхоалагIа дакъа хиллал. Дерригаш а 1955 шера денз 1969 шерага кхаччалца ФРГ промышленни предприятеша бундесвера кхоачашдир 30,5 миллиард марка мах бола заказаш.

Газета белгалдоаккхаш махиллара, Баварех тIема - промышленни центр а яь дIаоттаяр да ФРГ цу даькъ тIа царна дика политически атмосфера хилар. Штрауса «дейгача кулгага» гIолла укхаза хьахилар ФРГ эггара реакционнегIа йола «концерн».

Герз хьадеш йола фирмаш къаьстта дукха я Баваре столице — Мюнхене. Царех я ший мощностех 85 процентах тIема производствана пайда эцаш йола «Мессершмитт — бельков блом» яха авиационни концерн: ше еча продукцех 80 процент тIема герз дола «Дорнье» яха компани. Мюнхенски кхыча тIема фирмашта юкъе я «Краус Маффей аг», «Сименс» яхараш санна йоккхий фирмаш.

«Мессершмитта» фирма продукце керттера тайпаш истребителаш - бомбардировщикаш, тIема - транспортни самолеташ, вертолеташ, танкашта дукхьалара ракеташ я. «Дорньес» хьаю транспортни самолеташ, форда разведкана лаьрхIа йола самолеташ, кхыдола дукха тайпа герз а. Керттерча даькъе «Леопард» яха танкаш хьайра заказаш кхаьчад «Краус — Маффей агага».

Хадданза Баваре тIема концернай сейфашка ух налогаш телараий средстваш, яхаш белгалдоакх «Ди тат» яхача газето.

ПФЛ ЦК ЗАЯВЛЕНИ

ХАНОЙ, 15 июль. (ТАСС). Укхаза араяьккхача Лаоса Патриотически фронта ЦК заявлене тIа тучайоаккх «азиаташ азиаташта дукхьал тIом бе оттабеши» Лаоса дукхьалара агрессивни гIулакхаш кхы айдеши йола США политика.

ВИА агентствас хьаденнача цу документа тIа йоах американски империалисташтеи Лаоса реакционни гIозараштеи инарала Ванг Пао йоккхий подразделенеш яйтар Кувшинай Аьлени Сиенгкуангеи мукъаьяьнача районашка чухьелхийтара. Из провокационни латар хьинаре хьаллаьцар США авиацес. Американски ВВС «В-52» лхача дуккхача самолеташа бомбаш йийттар маьрша бахача нахаи патриотически низаша тIахьожам лоаттабеча районашкеи. ТIом беча хана цар лелаю «доагадаьча лаьттан» тактика.

Заявлене тIа белгалдоаккх уж агрессивни гIулакхаш Лаоса ерригача территоре тIа тIом соцабе аьнна Лаоса Патриотически фронта машара инициативана американски империалисташеи Лаоса реакционни гIозарашеи луш дола «жоп» хилар.

Лаосски халкъо, дерригача дунен прогрессивни общественноста а санна, белгалдоакх заявлене тIа, чIоагIа мога а йир, хьал а лаьцар уж Лаосе машар меттаоттабараи къамаи барт хилараи тIаерзаяь предложенеш. Американски империалисташеи цар марионеткашеи Кувшиний Аьлен — Сиенгкуанга мукъаьяьнача районашта дукхьал тIом баро цIаькха а бакъду лаосски дош машара средствашца къоастадара уж раьза ца хилар.

ДIадехар: Анджела бехке елга дIадаккхар

НЬЮ-ЙОРК, 15 июль. (ТАСС). Анджела Дэвиса адвокаташа штата апелляционни суда заявлени еннай шоай подзащитни йолчоа тIера бехке елга дIадаккхар хьадехаш.

Анджела законагIа доацаш лацарах язду «Нейшн» яхача журнала тIа Калифорнийски университета криминалистика профессора Джером Сколоникеи «Калифорния - ло ревью» яхача университетски издане директора Стивен Брикеи.

Анджела «бехке я» яхачох аьлча, статья автораш, Анджела адвокаташ а санна, чIоагIа тешаш ба цунна «деш дола тIалоткъамаш» цхьанна тайпара бакъ ца хиларах. Дэвиса гIулакхашца зулама цхьаккха состав яц, цо цхьаккха закон толхадаьдац. ХIаьта а Калифорне штата Iаьдало бехке ю из цунна е аьна суд е тарлургдолаш.

САТЕДЕШ ЙОАЦА ИТОГАШ

ВАШИНГТОН, 15 июль. (ТАСС). ВIашагIкхийттача Штатий экономика дегIа ца йоагIаш цхьан метте латт, цунна тешал ду федеральни резервни система совета даннеша а. Промышленни производство июнь бетта духхьал 0,4 процент мара лакхъялaнзар. Уж сатедеш йоаца итогаш йоашхаш, Ассошиэйтед - Пресс яхача агентства йоах, цу даннеша дохаду экономика дегIайоагIача дикка гIа боаккхаргхиларга дaькa дог. Промышленни производства индекс июнь бетта 1969 шера август бетта хиннaчул 3,8 процент лохъялар.

Дипломатически гIулакхаш дохадар

КАИР, 15 июль. (ТАСС). Ливе Мароккацара дипломатически отношенеш йохаяьй, яхаш хоам бу Триполера МЕН яхача агентства корреспондента. Ливийски правительства ОАР-агара дийхад ший хьашташ Марокке лоаттадар.

Ливийско - мароккански отношенеш, ховш мадарра, иръелар укх тIеххьарча деношка Марокке паччахьалкхен переворот е гIертачул тIехьагIа.

ПЕРУ: аграрни реформа ши шу

ЛИМА. (АПН корр.). Аграрни реформа хьакъехьара закон хьакхайкадаь ши шу дизар деэдаьд Перу. Из событи белгалъяьккхар 60 эзар гектар совгIа лаьтта итт эзар ахархочoа дIадаларца.

Республика вахаре белгалдаьннача денца дувзаденна кепатеха араьккхай реформа мишта лел дувцаш йола юрта боахама министра Энрике Вальдеса доклад. Масала, экспроприировани яьяр кхо миллион гектар совгIча лаьтташта, хIаьта царех ши миллион совгIа гектар ахархошта дIаеннай. Юххера а 87000 дезала доакъош деннад. Цул совгIа ахархоша шоай доалахьа дIайийцад миллиони кхо бIаь эзари жа, гаьзарий, Iаьсий, говраш. Министра хьакхайкадир, Перу бIаьхийча латифундистий ерригa поместьеш 1975 шерале дIайовхаргхилар.

Из ди дездарца дувзаденна халкъага кхайкарал дир республика президента Хуан Веласко Альворадос. Цо хьакхайкадир. «Перу аграрни реформа дIахо а ергхилар. Хьалхашка оттадаь декхар кхоачашде гIерта деза нийсхо толийтар а лаьтта вай мехка массе миIинге цу тIа болх берий доалахьа хилийтар а дукхьа».

Г. ВАЛЬКАРСЕЛЬ.

Колумбе Коммунистически парте орган кIиранна цкъазза арадувла «Вос пролетариа» («Болхлой оаз») яха газет 1963 шера денз Боготе арадувлаш да. ХьалхагIа «Вос де ла демократиа» яхаш цIи а йолаш арадувлар из. Цун влияни лакхъяларо кхераьча правительства дIакъайлар газет. Цхьабакъда, цхьа кIира даьннача гIолла «Вос пролетариа» яхаш керда цIи а йолаш арадаьлар из. ХIанз хIара кIирагIа 25 эзар йола цун тираж дIайода болхлошта, ахархошта, интеллигенцена юкъе. «Вос пролетариа» яхача газето хьаллоац къахьегамхой хьашташ, хьагучайоах доал деча классеи дунеи халкъашта юкъерча реакцеи интригаш, Советски Союзацареи кхыча социалистически мехкашцареи доттагIала гIулакхаш дегIадоаладараи чIоагIдараи тIехьа латт из.

СУРТА ТIА: «Вос пролетариа» эцаш ба студенташ.

Н. УРТМИНЦЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознен хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, хаьда лостам боацаш гIаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла 25—30. Грозне 26—28 градус йIовхал йолаш хила а тарлу. ДIахорча шин дени шин буси хувцалуш морхаш а йолаш, дукхагIча даькъе йоачан а йоацаш, ди а къувкъаш, хаьда лостам боацаш гIаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура бийсашка 14—19, деношка 18 июле 25—30, 19 июле 27—32 градус йIовхал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Хьажа, ладувгIа

17 июль
ТЕЛЕВИДЕНИ:

10.15 — «УнахцIено». Iилма - популярни программа. 10.45 — Социалистически мехкий халкъарий самодеятельни ансамблий концерт. 11.45 — Бераштa. Мультфильм. 12.00 — «Ахкан отпуска ха». Шоаттдинахьара репортаж. 12.30 — «Филиппинка Киеве» яха фильм-концерт. 13.25 — Бераштa. «Алкеи къаьна капитанаш» яха телевизионни фильм. 13.50 — «НОТ — делопроизводстве» яха фильм. 14.10 — «Керттера фондаши цар мах хувцари» яха беседа. 14.20 — «Севиль» яха художественни фильм. 15.50 — Хургбола болхлой (нохчий меттала). 16.15 — Бераштa мультфильмаш. 16.35 — Дешархошта. Самукъане старташ. 17.35 — КПСС 24-ча съезда соцамаш кхоачашде. БархIагIча пятилетка керттера итогаши промышленноста даькъера кердача пятилетка декхараши (гIалгIай меттала). 17.50 — Киноиштбархой клуб. 18.45 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (гIалгIай меттала). 19.00 — Грузински ашараш. Концерт. Тбилисера передача 19.30 — Графиня Коссель» яха художественни фильм (шоллагIа сери). 20.40 — Республика кхашка. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Сага о Форсайтах». Телевизионни художественни дукхсерийни фильма премьере. (Англи). «Форсайта тIеххьара ахка». БархIагIа сери. 22.20 — СССР халкъий пхелагIа спартакиада.

17 июль
РАДИО:

6.30 — Юртара вахар (нохчий меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Ховмаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.28 — «Сердало» газета обзор. 7.35 — Москва. 8.15 — Передачай программа. 8.25 — Къонал (эрсий меттала). 9.00 — Москва. 15.15 — Передачай программа. 15.40 — «Вай мехка гIолла музыкальни никъ бар» яхача циклацара передача (эрсий меттала). 16.00 — «Дошо кулгаш» яха Мурдалова очерк (нохчий меттала). 16.20 — Общественни законе (гIалгIай меттала). 16.40 — Иллеца доттагIал долчарна дола концерт (нохчий меттала). 17.00 — Москва. 18.30 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск. (эрсий меттала). 19.00 — Москва.

18 июль
ТЕЛЕВИДЕНИ:

10.00 — Тахан металлурга ди де. Мехка металлургически предприятешкара репортаж. 10.30 — Музыкальни киоск. Передача ю Беляевас. 11.00 — Къонабараштa, «Искатели». 11.45 — СССР Iаьржача металлурге министра Казанца къамаьл. 11.55 — Къона ленинец. 12.30 — «Севостополь» яха художественни фильм. 13.50 — Киножурнал. 14.00 — СССР бос болча металлурге министра Ломако къамаьл. 14.10 — Передача ю искусствоведа Эльяша. 15.10 — «Са пятилетка» яха телевизионни репортаж (гIалгIай меттала). 15.20 — Документальни фильма кинозал. 16.10 — Дунеи халкъашта юкъера панорама. 16.40 — Димитрова Эмиля иллей фильм-концерт. 17.05 — «Знание» яха Iилман - популярни кинопрограмма. 18.05 — Илли доах Дин Рида. 18.25 — Хозле са республика. Халкъа творчества телевизионни фестиваль. Ножай-Юртовски район. 19.05 — Документальни фильм. 19.20 — Шоана бераш. 19.45 — Металлурга денна хетадаь концерт. 21.00 — «Ха». Информационни программа 21.30 — «Сага о Форсайтах». Телевизионни художественни дукхасерийни фильма премьера. (Англи) «В петле» 9-гIа сери. 22.30 — СССР халкъий 5-гIа спартакиада.

РЕДАКЦЕ АДРЕС; г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш; редактора — 3-44-96; редактора зам.— 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи, культуран, промышленностен отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтереи — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ; г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства—3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05158. Заказ № 6693.